

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makale / Review Article

Kuruluştan İzinsiz Ayrılan Çocuklar: Sorunlar, Çözümler ve Güncel Perspektifler

Runaway Children from Institutional Care: Problems, Solutions, and Current Perspectives

Burak Can KORKMAZ¹, Salih ÇILDIR², Gül Açelya TUTAR YÜCE³

¹Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Psikolojisi ABD, bc.korkmaz@outlook.com
ORCID: 0000-0002-7122-9289

²İl Müdür Yardımcısı, Ankara Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, slh45@yandex.com
ORCID: 0009-0002-6221-3872

³Şube Müdürü, Ankara Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, ga.tutar@hotmail.com
ORCID: 0009-0006-7010-0412

Başvuru: 15.03.2025

Kabul: 03.10.2025

Atıf:
Korkmaz, B. C., Çıldır, S., ve Tutar Yüce, G. A., (2025). Kuruluştan izinsiz ayrılan çocuklar: Sorunlar, çözümler ve güncel perspektifler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(4), 957-987. DOI: 10.33417/tsh.1658664

ÖZ

Çocuk refahının desteklenmesi ve korunması uzun yıllardır önemli bir konu olarak dikkat çekmektedir. Bu anlamda kurum bakımı, çocuk refahı alanındaki en yaygın hizmettir. Kurum bakımındaki çocukların çok çeşitli sorunlar yaşadığı bildirilmektedir. Kuruluştan izinsiz ayrılma (KİA) davranışı bu sorunlar arasında bulunmakta olup çocuğun can güvenliğini tehlikeye atması yönüyle ele alınması gereken önemli bir meseledir. Türkiye’de bu konuda kriz masası kurulduğu ve iyi uygulama örneklerine ulaşılarak KİA çocuk sayısının azaltılmasına yönelik çözüm önerileri üzerinde durulduğu bildirilmiştir. KİA çocuklar sorunu Türkiye’de son yıllarda kriz masası kurulmasına sebep olacak kadar gündeme gelmiş önemli bir mesele olsa da bu sorun yalnızca Türkiye’ye özgü değildir. Dünyanın her yerinde KİA davranışının kurum bakımı altındaki çocuklar arasında yaygın ve ciddi bir sorun olduğu ifade edilmektedir. Kurum bakımı altında yer alan ve ebeveyn eksikliği ile travmatik yaşantılar açısından benzer özellikler gösteren dünyanın farklı ülkelerindeki çocukların mevcut durumlarını inceleyen çalışmaların birbirleriyle karşılaştırılarak değerlendirilmesi literatürdeki KİA davranışına ilişkin boşluğu doldurması açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma dünyanın farklı ülkelerindeki kurum bakımı altında yaşayan KİA çocukların mevcut durumunun güncel literatür ve gelişmeler ışığında günümüzün değişen koşulları açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Çocuk merkezli olumlu kuruluş ikliminin aile desteği ile birlikte KİA davranışı üzerinde önemli bir önleyici ve tedavi edici hizmet ortaya koyabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çocuk Refahı, Kurum Bakımı, Korunma İhtiyacı Olan Çocuk, Kuruluştan İzinsiz Ayrılan Çocuklar.

ABSTRACT

Child welfare is a long-standing critical issue, with institutional care being the most widespread service model. Children in institutional care experience various problems, among which runaway behavior is prominent. Leaving an institution without permission is a significant issue that must be addressed, as it poses a serious danger to the child's safety. Although the problem of runaway children has been a significant public concern in Türkiye recently, it is not country specific. Runaway children constitute a severe, worldwide problem in institutional care. It is essential to compare and evaluate studies examining the current situation of runaway children in different countries, particularly those under institutional care who share similar characteristics such as parental loss and traumatic experiences. Therefore, this study aims to examine the current situation of runaway children in institutional care across different countries, analyzed through the lens of contemporary literature and evolving social conditions. It is evident that a child-centered, positive organizational climate, combined with family support, can provide significant preventive and therapeutic services for runaway children.

Keywords: *Child Welfare, Institutional Care, Child in Need of Protection, Runaway Children from Institutional Care.*

GİRİŞ

Barınma hakkı en temel insan hakları arasında yer almaktadır (Ebekoziën vd., 2024). Bu sayede bireylerin insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamaları güvence altına alınır (Kinuthia, 2018, s. 8; Domurath ve Mak, 2020, s. 1198; Doğan, 2023, s. 1321;). Bu anlamda erkek, kadın, çocuk ve yaşlı fark etmeksizin her bireyin barınma hakkı bulunmaktadır (Muderere, 2011). Fakat çocukların haklarının ayrı bir hassasiyetle korunması gerekmektedir (Setiadi, 2021; Panjaitan, Risdalina ve Kusno, 2023). Çünkü çocuklar doğaları gereği kendilerini risklere karşı koruyamayacak durumdadır (Cheshmedzhieva, 2015; Nabors vd., 2019). Bu anlamda çocuklar tek başına korunma ve barınma ihtiyaçlarını yetişkinler gibi uygun bir şekilde karşılayabilecek yeterliliğe sahip değildir (Büziené, 2015; Feizi, Sadati ve Asna-Ashary, 2023). Aileler tarafından korunma ve barınma ihtiyacı bulunan çocuklara yeterli özen gösterilmediği takdirde çocukların risk altında kalması olasıdır (Dewi vd., 2020). Dolayısıyla ailelerinden yeterli desteği alamayan çocukların korunma ve barınma ihtiyacı ortaya çıktığında devlet tarafından desteklenmesi ve bu ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Erözgün Satılmış, 2011, s. 1). Çocuğun ailesi yanında desteklenmesi her zaman ilk önceliktir (Koç vd., 2021, s. 22; Sarı, Ergüt ve Ünlü Çeber, 2021, s. 34). Fakat bunun mümkün olmaması halinde korunma ve barınma ihtiyacı olan çocuklara devlet tarafından kurum bakımı hizmeti sağlanmaktadır (Holmes vd., 2018, s. 209; Kardeş, 2018, s. 14).

Korunmaya muhtaç çocuk; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi risk altında olan, kişisel güvenliği tehdit altında bulunan, ihmal veya istismara uğramış ya da bir suçun mağduru olmuş çocuktur (Resmi Gazete, 2005). Bu çocuklar için suça sürüklenme durumları ile psikososyal ihtiyaçlarına uygun olarak yapılandırılmış ev tipi sosyal hizmet modelleri, çocuk bakım kuruluş modelleri olarak tanımlanmakta olup çocuk evi, çocuk evleri sitesi ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi olarak adlandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2022). Bir yerleşke içerisinde birden fazla evin yer aldığı çocuk bakım kuruluş modelleri çocuk evleri sitesi ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi olarak isimlendirilirken tek bir apartman dairesinden oluşan ev tipi sosyal hizmet modeli ise çocuk evi olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz ve Demiryürek, 2025). Dolayısıyla Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuk tanımı yasalarla güvence altına alınmış, çocuk bakım kuruluş modelleri ise yönetmeliklerle standart bir çerçeve içerisinde tanımlanmıştır.

Çocuk refahının desteklenmesi ve korunması uzun yıllardır önemli bir konu olarak dikkat çekmektedir (Davidson vd., 2017; Deng, 2020). Bu anlamda kurum bakımı, Türkiye (Kahraman, 2007, s. 2) ve Güney Asya (Vadlamudi, 2018, s. 19) gibi dünyanın farklı ülke ve bölgelerinde çocuk refahı alanındaki en yaygın hizmet olarak belirtilmektedir. Çocuk refahını önceleyen ülkeler tarafından kurum bakımına ilişkin politika ve uygulamalara büyük bir önem verilmektedir (Boddy vd., 2014, s. 154; Modderman, Threlkeld ve McPherson, 2017, s. 23; Yu, 2018, s. 71; Bates, Campbell ve Lewinson, 2024, s. 353). Çoğu zaman kusurlu ve karmaşık bir yapıya sahip olan kurum bakımı sistemi, üretilen bu politika ve uygulamalar ile toplumdaki en kırılgan ve korunma gereksinimi içinde

olan çocukların sorunlarına çözüm üretmeyi amaçlamaktadır (Szilagyı, 2018, s. 4). Ayrıca bu alanda çalışmak büyük bir uzmanlık ve çaba gerektirmektedir (Dickman, 2016, s. 48). Dolayısıyla çocuk refahı alanındaki en yaygın hizmet olan kurum bakımında yaşanan sorunların ayrıntılı bir şekilde ele alınması ve en fazla gözlemlenen sorunların incelenerek çözüm önerileri üretilmesi faydalı olacaktır.

Kurum bakımındaki çocukların çok çeşitli sorunlar yaşadığı bildirilmektedir. Bu sorunlar sosyal izolasyon (Ullah, Alam ve Munir, 2022, s. 1561), düşük özsaygı (Dhaka, P., ve Mukwiilongo, 2020, s. 6), psikolojik stres (Munodawafa, 2017, s. 80), toplumsal değerlerle çatışan davranış kalıpları (Uğur ve Kılıç, 2022, s. 84), kayıtsız bağlanma (Yıldız ve Bilge, 2020, s. 1478), damgalanma (Erbay ve Çalış, 2022, s. 26), bağlanma bozuklukları (Lionetti, Pastore ve Barone, 2015, s. 137), ruhsal bozukluk (Ayaz vd., 2012, s. 4; Karagöz, 2023, s. 154), madde kullanımı (Öngören ve Aydemir, 2022, s. 167), akran zorbalığı (Aydoğdu, 2016, s. 68), okul terki (Tapan, 2021, s. 23), aile ile yetersiz ilişki (Yıldırım ve Işıkhani, 2018, s. 67) ve kuruluştan izinsiz ayrılma davranışı (McIntosh vd., 2010, s. 265) olarak ifade edilmektedir. Kuruluştan izinsiz ayrılma (KİA) davranışı Türkiye’de son zamanlarda gündeme gelen ve kurum bakımı altındaki çocukların buldukları kuruluştan izinsiz olarak terk etmelerini ifade eden bir sorun durumu olarak göze çarpılmaktadır (Anadolu Ajansı, 2023; TRT Haber, 2023; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025). Çünkü bu konuda 2005 yılında Türkiye’de KİA çocuk sayısında artıştan ziyade azalma yaşandığı belirtilmiştir (TBMM, 2006, s. 99). Fakat daha sonra 2015 yılında kuruluşların açık kapı sistemi ile çalışmasının bir sonucu olarak ve kurum bakımı altındaki çocukların uyum problemleri ile ailelerinden uzak yaşaması gibi gerekçelerle 15.179 kurum bakımı altındaki çocuğun 825’inin KİA statüsünde bulunduğu ifade edilmiştir (TBMM, 2015, s. 32). Günümüzde ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kriz masası kurulduğu ve iyi uygulama örneklerine ulaşarak KİA çocuk sayısının azaltılmasına yönelik çözüm önerileri üzerinde durulduğu bildirilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023, s. 1). KİA çocuklar sorunu Türkiye’de son yıllarda kriz masası kurulmasına sebep olacak kadar gündeme gelmiş önemli bir mesele olsa da bu sorun yalnızca Türkiye’ye özgü değildir.

Literatürde KİA davranışının kurum bakımı altındaki çocuklar arasında yaygın ve ciddi bir sorun olduğu ifade edilmektedir (Eisengart vd., 2008, s. 341; Bowden ve Lambie, 2015, s. 266; Crosland ve Dunlap, 2015, s. 1703; Sarri, Stoffregen ve Ryan, 2016, s. 191; Yu, 2017, s. 124). Literatürde doğrudan bu konuda çalışma yapan ülkelere bakıldığında örnek olarak Finlandiya (Hoikkala ve Kempainen, 2015, s. 467), İspanya (Pereda, 2022, s. 1), Kanada (Landry vd., 2024, s. 662), İsrail (Attar-Schwartz, 2013, s. 261) ve Amerika (Byers vd., 2023, s. 1) gibi ülkeler verilebilir. Dünya genelinde KİA çocuk sayısında 1990’lardan itibaren bir artış yaşandığı bildirilmektedir (Courtney ve Zinn, 2009, s. 1305).

Türkiye’de yaşanan KİA çocuklar sorununun diğer ülkelerden tamamen bağımsız olması düşünülemez. Çünkü globalleşen dünyada ülkeler arası etkileşim eskiye nazaran çok daha büyük olup yaşanan sorunlar birbirinden çokta bağımsız değildir (Jones, Collins ve Sribnick, 2012, s. 29; Bernardo vd., 2022, s. 11; Hawawini, Subramanian ve Verdin, 2004, s. 121). Bu bağlamda Türkiye

gibi KİA çocuklar sorununu yaşamış olan ülkelerin bu konuda çeşitli araştırma ve girişimlerde bulunmuş olması olasıdır. Bu ülkelerin incelenmesi Türkiye'deki uygulamalara da yön vermesi açısından önemli çıkarımlar sağlayabilir. Kurulardan izinsiz ayrılma davranışını gösteren çocukların davranışlarının anlaşılması politika yapıcılara öneriler sunmak açısından faydalı olabilir. KİA çocuklara ilişkin herhangi bir derleme çalışması bulunmamaktadır. Daha da ötesinde KİA çocuk popülasyonuna ilişkin yerli literatürde araştırma çalışmalarının da çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Gelecekte Türkiye'de yapılacak nitel ve nicel çalışmalarda araştırılacak konu ve değişkenin belirlenmesi aşamasında bu çalışmadan yararlanılabilir.

Kurum bakımı altında yer alan ve ebeveyn eksikliği ile travmatik yaşantılar açısından benzer özellikler gösteren çocukların benzer kurum bakımı sistemine sahip ülkelerdeki mevcut durumlarını inceleyen çalışmaların birbirleriyle karşılaştırılarak değerlendirilmesi literatürdeki kuruluştan izinsiz ayrılma davranışına ilişkin boşluğu doldurması açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma, Türkiye'deki kurum bakımı sistemine benzer özellikler gösteren ülkelerde kuruluştan izinsiz ayrılan çocukların betimsel özelliklerinin Türkiye'deki kurum bakımı sistemine öneriler getirilmesi adına incelenmesini amaçlamaktadır.

Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramına göre çocuğun gelişim ve uyumunun açıklanmasında başvurulan doğrudan etkileşimde bulunduğu sistemleri öngören mikrosistem ile mikrosisteme nazaran daha dolaylı etkileşimleri içeren mezo, egzo ve makro sistemler bulunmaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Buradan hareketle bu derleme çalışmasında bulguların sunumu noktasında ilk olarak çocuğun doğrudan etkileşimlerine ilişkin bilgiler; KİA çocukların bireysel özellikleri, KİA çocukların sağlık problemleri ve KİA çocukların güvenlik problemleri başlıkları altında açıklanmıştır. Devamında diğer sistemlerin KİA çocuklar ile etkileşimini vurgulayan daha karmaşık süreçleri içeren bilgiler KİA çocukların aile ilişkileri, KİA çocuklar üzerinde kurum bakımının etkisi, KİA çocuklara ilişkin istatistiksel bilgiler başlıkları altında sıralanmıştır. Son olarak bilgilerin yorumlanması ve politika önerileri sunulması sağlanmıştır.

KİA ÇOCUKLARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ

KİA çocukların özelliklerinin tek tip olmadığı literatür tarafından bildirilmektedir. Bu anlamda Hoikkala ve Kemppainen (2015, s. 466) tarafından Finlandiya'da yapılan bir çalışmada KİA davranışının sebeplerinin ve sonuçlarının çok çeşitli olduğu saptanmıştır. Benzer bir şekilde Rusya'nın Petersburg şehrinde yapılan çalışmada Yu (2017, s. 124) KİA çocuk popülasyonunun doğası gereği oldukça heterojen bir grup olduğunu vurgulamaktadır. KİA çocukların kuruluştan izinsiz ayrılma davranışının motivasyonlarını şu şekilde sıralamaktadır: 1) ebeveynlere veya akrabalara kaçma, 2) romantik ve/veya cinsel ilişkiler, 3) akranlarla etkileşim, 4) psikiyatrik sorunlar, 5) bağımlılık davranışı, 6) çatışmalardan kaçınma, 7) fiziksel ve duygusal şiddet, 8) hiçbir sebep olmaksızın eğlence için kaçınma, 9) kuruluşa uyum sağlama sorunları, 10) kuruluştaki koşullardan memnuniyetsizlik. Bu sebepler çocuğun kendisine, ailesine ve bulunduğu kuruluşa ilişkin çok çeşitli etmenler topluluğu

olarak nitelendirilebilir. KİA çocukların özellikleri konusunda birçok ülkeden farklı alanlara ilişkin çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmaların ayrıntılı olarak ele alınması, KİA çocukların özelliklerine ilişkin daha spesifik değerlendirmeler yapılmasını sağlaması yönüyle önemli görülmektedir.

Couture ve diğerleri (2022, s. 366) tarafından Kanada'da 128 KİA çocuk ile yapılan çalışmada KİA çocukların %59,82'sinin kuruluşa kendi başına döndüğü tespit edilmiştir. Bu çalışmaya göre KİA çocuklar 18 yaşından küçük olmasına rağmen kuruluşa kendileri dönebilecek yeterliliğe sahiptirler. Bu yeterliliği bir kere deneyimleyen KİA çocuk için bundan sonra kuruluştan izinsiz ayrılma davranışı daha sık bir şekilde gözlemlenebilir. Bu çıkarımı destekler bir şekilde birçok çalışma, daha önce en az bir kez kuruluştan izinsiz ayrılmış çocukların daha sonra yeniden kuruluştan izinsiz ayrılma eğiliminde olduğunu saptamıştır (Sunseri, 2003, s. 45; McIntosh vd., 2010, s. 267; Dworsky, Wulczyn ve Huang, 2018, s. 1305). Couture ve diğerleri (2022, s. 366) ayrıca 128 KİA çocuğun en fazla 7.05 gün (173 saat) boyunca KİA durumunda kaldığını tespit etmiştir. Buradan hareketle KİA çocukların kuruluştan izinsiz ayrılma davranışında bir haftayı geçmedikleri ve çoğunun kuruluşa tek başına geri döndüğü söylenebilir. Kurum bakımı olanaklarının KİA çocukların barınma, yeme, içme, banyo, temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak sağladığı düşünüldüğünde (Başer, 2013, s. 42; Markert vd., 2021, s. 8), KİA çocuklar kuruluşa kafalarında yalnızca somut ihtiyaçların karşılandığı bir yer olarak konumlandırıp bir otel gibi görerek yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamak için belirli aralıklarla uğrayıp tekrar ayrılabilir. Bu sebeple KİA çocukların kuruluşa kafalarında nasıl konumlandıklarının anlaşılması ve bu algının değiştirilmesi önemlidir. Önlenebilen KİA davranışı durumunda ise kuruluşun çocuğa KİA davranışı öncesinde sağladığı rutinin tespit edilerek KİA davranışını pekiştiren yönlerin engellenmesi, engellenemiyorsa ise azaltılması faydalı olacaktır. Dolayısıyla KİA çocukların kuruluşa algılayış ve kullanım şekli KİA davranışı konusunda önemli argümanlar sağlayabilir. Amerika'nın Iowa Eyaletinin en büyük şehri olan Des Moines'te Jenkins ve Stahle (1972) tarafından yapılan bir vaka çalışmasında aile yanından sonra kurum bakımına alınmış bir çocuk üzerinde çalışılmıştır. Bu çalışmada çocuğun yaşadığı yeri terk etme davranışının yetişkinlerdeki intihar davranışına benzediği ve çaresiz bir yardım çağrısı olarak nitelendirilebileceği ileri sürülmüştür. Bu sebeple KİA davranışı sonrası yaşadığı yere dönen çocuğun otomatik bir prosedüre maruz kalmasından ziyade yardım arayışının anlaşılması, gerginliğin azaltılması ve çatışmanın çözülmesi yoluyla bir dahaki KİA davranışının önlenebileceği vurgulanmaktadır.

Attar-Schwartz (2013, s. 258) tarafından İsrail'de kurum bakımı altında kalmakta olan çocuklarla yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre KİA davranışının daha fazla görüldüğü çocuklar; yaşı büyük olanlar, kurumda daha uzun süre kalanlar ve personeli katı olarak algılayanlardır. Bu anlamda okul devamsızlığı (Tapan, 2021, s. 23), madde kullanımı (Öngören ve Aydemir, 2022, s. 167), davranım bozukluğu (Karagöz, 2023, s. 154) bu çocuklarda yaygın görülen davranışlar olduğu için personelin bu ve benzeri durumlara herhangi bir şekilde karşı çıkması halinde çocuğun personelin katı tutumunu öne sürerek açık kapı sistemi olan çocuk kuruluşundan izinsiz ayrılması olasıdır. Bu çıkarımı doğrular nitelikte Amerika'nın Illinois eyaletinde yapılan çalışmada McIntosh ve diğerleri (2010, s. 267) madde bağımlılığı ve okula devam sorunlarının KİA davranışını

yordadığını saptamıştır. Benzer şekilde Kanada'da yapılan bir çalışmada Landry ve diğerleri (2024, s. 676) KİA davranışının tüm yüksek riskli davranışlarla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Örneğin, kesin surette madde kullanma veya gece dışarı çıkma gibi yüksek riskli davranış talebi, isteği ve eylemi bulunan çocuğun talebinin büyük ölçüde olumlu karşılanmaması halinde KİA davranışında bulunma olasılığı artabilir.

Gerektiği hallerde tedavi ve ilaç kullanımını reddeden çocuk için ise KİA davranışı ihtimali daha da fazla artacaktır çünkü mental yönden riskli davranışlara daha açık hale gelecektir. Bu konuda Dworsky, Wulczyn ve Huang (2018, s. 1306) çocuk bakım kuruluş modelinin KİA davranışı konusunda önemli bir etkiye sahip olduğunu bildirmektedir. Örneğin Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2022 yılında yayımlanan "Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" kapsamında çocuk bakım kuruluş modelleri çocuk evi, çocuk evleri sitesi ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi olmak üzere 3'e ayrılmıştır. Psikososyal destek ihtiyacı bulunan ihmal veya istismara uğramış ya da yüksek riskli davranışlar gösteren çocuklar ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde kurum bakımına alınmaktadır (Osman, 2019, s. 25). Bu bağlamda ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesindeki fiziksel koşullara ve sağlanan olanaklara ihtiyaç duyan bir çocuğun çocuk evi veya çocuk evleri sitesinde bulunurken KİA davranışını gösterme olasılığı çok daha yüksek olabilir. Dworsky, Wulczyn ve Huang (2018, s. 1306) tarafından belirtilen çocuk bakım kuruluş modelinin KİA davranışı ile ilişkisi göz önüne alındığında, KİA davranışı gösteren çocuğun eğer bunu tek başına yapıyorsa ve diğer çocuklarda bu davranış gözlenmiyorsa KİA davranışına tek başına başvuran çocuğun bireysel özelliklerine odaklanması, birden fazla çocuğun KİA davranışı bulunması halinde ise sistemsel eksiklere odaklanması için kuruluşun işleyişinin gözden geçirilmesi faydalı olabilir. Bireysel KİA vakalarında çocuğun kuruluşa uyumsuzluğu göz ardı edilerek gerekli çalışmaların yapılmaması durumunda KİA davranışını pekiştirme riski ortaya çıkabilir. Açık kapı sistemi bulunduğu bildirilen çocuk kuruluşları için KİA davranışı riski her zaman mevcut olabilir (TBMM, 2015, s. 32). Çocukların bulunduğu kuruluşa kapalı tutulması söz konusu olamaz. Bununla birlikte kuruluşların fiziki ortamı ve çocukların yaşam alanları güvenliğin azami düzeyde sağlanması noktasında dizayn edilmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2015). KİA davranışına karar vermiş kuruluşa bulunan bir çocuğun engellenmesi çocuğun ve kuruluşun mevcut koşullarının elverdiği ölçüde ancak personelin göstereceği performans ile mümkündür. Halihazırda çocuk bakım kuruluş modellerinde hizmet veren personelin çok fazla uzmanlık ihtiyacı bulunması ve çalışma koşullarının çok zorlu olması bu duruma bağlanabilir (Dickman, 2016, s. 48). Bu anlamda KİA davranışının önlenmesinde mevcut personelin uzmanlığının artırılması ve ekstra performans göstermesi adına motivasyonunun artması noktasında teşvikler sağlanması yararlı olabilir. KİA davranışının ortaya çıkmasında en fazla vurgulanan konulardan bir diğeri ise bu çocukların sağlık durumlarıdır.

KİA ÇOCUKLARIN SAĞLIK PROBLEMLERİ

Yu (2017, s. 131) tarafından yapılan tanımlamaya göre KİA davranışı bazı çocuklar için hayatında bir dönüm noktasıyken bazıları için ise hiçbir önemi olmayan rutin bir davranıştır. Fakat çocukların KİA davranışına yüklediği anlamdan bağımsız olarak KİA davranışının bu davranışı tercih eden çocukların ruhsal durumundan etkilendiği ve yine bu çocukların ruhsal durumunu etkilediği konusunda çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu konuda Kanada'da yapmış oldukları bir çalışmanın bulgularından yola çıkan Couture ve diğerleri (2022, s. 357-358) bazı KİA çocuklar için kuruluştan izinsiz ayrılma davranışının çocuklar tarafından eski travmatik yaşantıları karşısında hayatının kontrolünü yeniden ele geçirmek, olumsuz duygulardan kaçınmak veya kırılganlıklarını saklamak adına kullanılan bir mekanizma olduğunu ifade etmektedir. Buradan hareketle sağlıklı baş etme mekanizmalarından yoksun olan kurum bakımı altındaki çocukların KİA davranışında bulunma gibi sağlıklı baş etme mekanizmalarına başvurdukları söylenebilir. Travmatik öykülerinin KİA çocukları yönlendirmemesi adına gerekli psikososyal desteğin zaman kaybetmeksizin verilmesi rehabilitasyon süreçlerini hızlandırarak istedik davranış değişimini sağlayabilir. Bu anlamda ruh sağlığı KİA çocuklarda ele alınması gereken en önemli konular arasında yer almaktadır.

Birçok farklı çalışma tarafından KİA davranışı ile ruh sağlığı sorunlarının ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Örneğin Águila-Otero ve diğerleri (2020, s. 5) tarafından İspanya'da yapılan bir çalışmada KİA davranışının davranış bozuklukları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Amerika'nın Nebraska Eyaletinin Omaha Kentinde yapılan bir çalışmada ise Sullivan ve Knutson (2000) davranış bozukluğu, iletişim problemleri ve mental retardasyonu bulunan çocukların KİA davranışına eğilimi olduğunu belirlemiştir. Benzer bir şekilde Couture ve diğerleri (2022, s. 366) kırılgan ruh sağlıklarının çocuklar için KİA davranışını tetikleyebileceğini bildirmektedir. Aynı şekilde ruh sağlığı sorunlarının da KİA davranışının ardından tetiklenebileceğini ve KİA davranışının bir sonucu olabileceğini ifade etmektedir. Daha da önemlisi KİA durumunda bulunan çocukların ruh sağlığı izlenememekte, gerekli müdahaleler yapılamamakta ve sonuç olarak kuruluşa dönen KİA çocuğun oldukça büyük sağlık sorunları yaşama ihtimali ortaya çıkmaktadır. KİA davranışı konusunda yapılan çalışmaların odaklandığı bir diğer konu ise bu çocukların güvenlikleri üzerinedir.

KİA ÇOCUKLARIN GÜVENLİK PROBLEMLERİ

KİA çocukların güvenliklerine ilişkin kaygılar literatürde yaygın bir şekilde ifade edilmektedir (Pullman vd., 2020, s. 9). Bu konuda Couture ve diğerleri (2022, s. 355) KİA çocukların kuruluştan izinsiz ayrıldığı dönemde yüksek riskli davranışlarda bulunduğunu ve aynı zamanda tehlikelere maruz kaldığını bildirmektedir. Bu durumun kişisel ve ailesel geçmişleri risk teşkil eden çocuklarda daha fazla görüldüğünü ifade etmektedir. Dolayısıyla daha önce suça sürüklenmiş veya suç mağduru olmuş ya da ailesel risk faktörü bulunan bir çocuğun KİA davranışını göstermesi durumunda daha acil bir protokol uygulanarak müdahalenin ivedilikle gerçekleştirilmesi güvenlik problemlerinin üstesinden gelinmesi açısından faydalı olabilir.

Landry ve diğerleri (2024, s. 662) KİA çocukların suç işleme, madde kullanma ve riskli davranış gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya olduğunu bildirmektedir. Ayrıca bu çocukların heyecan arayışı sonucunda suç işleme davranışının ortaya çıktığını ifade etmektedir.

KİA çocuklar homojen bir grup olmadıkları gibi yaptıkları davranışlar açısından da önemli ölçüde farklılaşabilmektedir. McIntosh ve diğerlerine göre (2010, s. 274) suç işleme davranışı KİA çocuklarda uzun süreli kuruluştan izinsiz ayrılma ortaya çıkabileceği gibi kısa süreli kuruluştan izinsiz ayrılma da görülebilir. Bu sebeple KİA davranışı ortaya çıktığında çocuğun kaçınıcı defa kuruluştan izinsiz ayrıldığından veya ne kadar süre kuruluştan izinsiz ayrılmış durumda olduğundan bağımsız olarak iş ve işlemlerin eksiksiz bir şekilde zaman kaybetmeksizin yapılması güvenlik sorunlarının en aza indirgenmesi açısından faydalı olabilir.

Hoikkala ve Kemppainen (2015, s. 473) tarafından Finlandiya'da yapılan çalışmada KİA çocuklara ilişkin yapılan işlemler konusunda ülke çapındaki yönergelerin belirsiz ve tutarsız bir şekilde uygulandığı belirlenmiştir. Dahası bu durumun çocuk hakları sorununu gündeme getirdiğini ifade etmektedir çünkü KİA çocuklara ülkenin farklı bölgelerinde farklı muamele yapılması muhtemeldir. En önemlisi sosyal hizmetler, polis ve acil müdahale merkezi arasında koordinasyonun sağlanamadığını ve boşluklar ortaya çıktığını belirtmektedir. Buradan hareketle KİA çocukların kuruluş dışında tehlike altında bulunurken yapılan işlemlerde koordinasyonsuzluğun ve boşlukların olduğunun bildirilmesi üstünde durulması gereken bir konudur. KİA çocuk her ne sebeple kuruluştan izinsiz ayrılmış olursa olsun sosyal hizmetler tarafından polise eksik bilgi verilirse veya polis tarafından KİA çocuğun arama çalışmaları konusunda aksaklıklar yaşanırsa KİA çocuğun kuruluş dışında başına olumsuz bir olay gelme ihtimali artabilir. Fakat bu konuda birden fazla kez KİA davranışını gösteren çocuk konusunda hem çocuğun hem kuruluş personelinin hem de bölge polisinin olumsuz anlamda alışkanlık kazanma ihtimali bulunabilir. Örneğin kurum bakımı altındaki çocukların kuruluşa en geç saat kaçta dönecekleri konusunda standart bir saat bulunmaması durumunda kuruluş personelinin inisiyatifine kalan bu durum sonucunda her gün düzenli KİA davranışı gösteren çocuğun geç saatlere kadar gelmesi beklenebilir. Bu durum çocuğun KİA statüsünde olduğunun polise bildirilmesini geciktirerek çocuğun kuruluş dışında olumsuz bir olayla karşılaşma ihtimalini artırabilir. Diğer taraftan kuruluş personelinin kuruluşa dönüş yapmayan çocukla ilgili çok erken bir saatte polise bilgi vermesi durumunda ise ortaya çıkabilecek iş yoğunluğu sonucu işlerin aksaması durumu oluşabilir. Çünkü polis çocuğun eşkal bilgilerini alacak, bölgedeki ekiplere bilgi verecek, gerekli aramalar yapılacak, bu sırada kuruluş personeli durumu kayıt altına alacak, kuruluştaki planlamalar KİA çocuk göz önüne alınarak yeniden yapılacak ama en sonunda çocuğun kuruluşa makul bir saatte dönmesi durumunda erken saatte yapılmış olan tüm bu işlemler sonucu gereksiz bir evrak yükü ve iş yoğunluğu ortaya çıkacaktır. Bu durumun birkaç çocukla defalarca kez yaşanması durumunda ise muazzam bir işlemler yığını ile karşılaşan kuruluş personeli ve polis birimlerinin bundan sonraki benzer işlemlerinde bu yoğunluğu ellerindeki imkanlarla

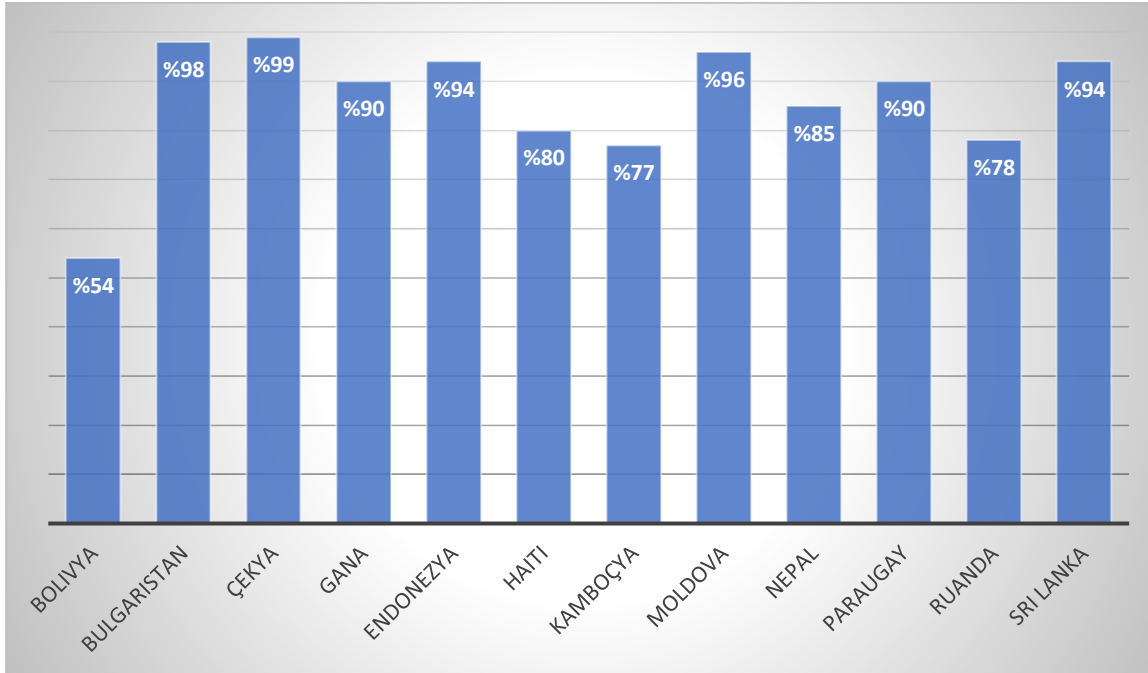
azaltmaya yönelik işi hızlandırma ve bazı noktaları atlama gibi zorunlu çarelere başvurmak durumunda kalması muhtemeldir.

KİA çocuk sorunu dünyada bu kadar gündemde ve önemli bir sorunken ülke geneli standartların ayrıntılı bir şekilde yönetmeliklerle belirlenmesi yararlı olabilir. Çocuk kuruluşu personelinin halihazırda zor şartlarda ve stres altında çalıştığı düşünüldüğünde (Dickman, 2016, s. 48), hiçbir işlemin kuruluş personelinin inisiyatifine bırakılmadan belirlenmesi faydalı olabilir. Bu anlamda çocuğun yaşına ve özel gereksinim durumuna göre kuruluşa dönüş saatinin, kuruluştan en erken ayrılış saatinin, kuruluşa gereken saatte dönmediğinde yapılacak işlemlerin saati saatine ve günü gününe standartlarının oluşturularak yönetmeliklerle belirlenmesi sonucu hem dışarıda güvenliksiz durumda bulunan KİA çocuğun bulunması adına işlemleri eksiksiz bir şekilde yapılabilir hem de kuruluş personeli inisiyatif alma gereksinimi duymaksızın işlemleri tam ve zamanında gerçekleştirebilir.

Hoikkala ve Kemppainen (2015, s. 472) KİA çocuğun kuruluşa dönmesinin ardından ihmal veya istismar olasılığının değerlendirilmesinde kuruluş çalışanlarının hassas olması gerektiğini belirtmektedir. Çocukların kuruluşa geri dönüşünde sıcak ve empatik olunması gerekliliğini bildirerek onlara olumlu bir geri bildirim verilmesinin öneminden bahsetmektedir. Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasının ardından çocuk ile ilgili raporun yazılması ve ilgili yerlere gönderilmesinin beklendiğini bildirmektedir. Bu durum teorik anlamda olumlu ve işleyen bir sistemde KİA çocuğa müdahale edilmesi sonucu sorunun çözümü açısından etkili olabilir. Fakat kuruluş personeli KİA çocuğun kuruluşa dönmesinin ardından ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra çocuğun mevcut durumunu raporlaştırmasının ardından eldeki imkanlarla yapılabilecek müdahalelerin yapılmasıyla birlikte bu çocuk yeniden KİA davranışını gösterirse ve yeniden aynı işlemler uygulanırsa artık bu prosedür çocuk için bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu durum bir döngü halini alma riski taşımaktadır. Buradaki en önemli unsur KİA çocuğun mevcut durumunun raporlaştırılmasının ardından gerekli müdahalenin yapılması ve bu müdahalenin işlevsiz olması halinde farklı alternatiflerin düşünülmesidir. Açık kapı sistemi olduğu bildirilen çocuk kuruluşlarında eldeki imkanları kullanan kuruluş personelinin müdahalesinin ölçülmesi ve eldeki imkanlar ölçüsünde yeterli olup olmadığının tespit edilmesi, bunun sonucunda da hem personele destek sağlanması hem de çocuğa yapılacak müdahaleler konusunda farklı alternatiflerinin düşünülmesi faydalı olabilir. Diğer taraftan eldeki imkanı yalnızca kuruluş olanakları olan kuruluş personelinin açık kapı sistemindeki çocuk kuruluşunda KİA davranışını önleyememesi halinde maksimum çalışmayı yapmasına rağmen KİA davranışının devam ettiğini görüyor ve dışarıdan destek alamadığı takdirde kendisinden KİA davranışını önlemesi konusunda talepler artarak devam ediyorsa bu personelin tükenmişlik yaşama olasılığı artabilir. Halihazırda literatür çocuk kuruluşunda çalışan personelin çalışma koşullarının zor olduğunu bildirmektedir (Dickman, 2016, s. 48). Bu açıdan KİA çocukla doğrudan ilgili olan personele yapılacak her türlü teşvik, iyileştirme, destek ve hizmet içi eğitim ile personelin motivasyonunun artması KİA çocuğun çıktıklarına olumlu bir şekilde yansiyabilir. Diğer taraftan KİA çocukların en fazla etkileşime girdiği sistemler arasında aileleri yer almaktadır.

KİA ÇOCUKLARIN AİLE İLİŞKİLERİ

Kurum bakımı altındaki çocuklar ailelerinden uzakta ebeveyn eksikliği yaşamaktadırlar (Lin, 2012, s. 807). Her ne kadar ailelerinden destek almaları teşvik edilse de (Geurts, 2012, s. 171; Elmacı, 2016, s. 29) kurum bakımı altında yaşayan çocuklar aile yanında yaşayan çocuklardan farklı sonuçlara sahiptirler (Güçray, 1993, s. 58; Erden, 2005, s. 60; Şimşek ve Tel, 2017, s. 22). Bu anlamda KİA çocukların aileleri bu çocukların kuruluştan izinsiz ayrılma davranışları konusunda önemli fakat karmaşık bir etkiye sahiptir (McIntosh vd., 2010, s. 267). Çünkü kurum bakımındaki çocukların mevcut aile dinamikleri tek tip değildir (Waid vd., 2016, s. 45). Yakını bulunmayan çocukların yanı sıra tek ebeveynli ya da her iki ebeveyni de hayatta olan çocuklar mevcuttur. Bazı ebeveynler ilgili ve iletişime açıkken bazıları reddeden konumunda olabilir. Ebeveynin durumu ne olursa olsun kurum bakımı altındaki çocuklar ailelerinden ilgi ve destek görmek isterler (Pinchover ve Attar-Schwartz, 2018, s. 2195). Bu beklentileri karşılanmadığı takdirde olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir (Mace, 2016, s. 20). Kurum bakımı altındaki çocukların çoğunun en az bir ebeveyninin hayatta bulunması, KİA çocukların aile ilişkilerini kuruluştan izinsiz ayrılma gibi olumsuz davranışların önlenmesi konusunda daha önemli hale getirmektedir. Dünyanın farklı ülkelerinde en az bir ebeveyni hayatta bulunan kurum bakımı altındaki çocukların oranları aşağıda gösterilmektedir (Lumos Factsheet, 2017).

Şekil 1. En Az Bir Ebeveyni Hayatta Olan Kurum Bakımı Altındaki Çocukların Ülkelere Göre Yüzdelerik Dağılımı

Yukarıdaki grafik göz önüne alındığında dünyada kurum bakımı altındaki çocukların ailelerine ilişkin verilere ulaşılabilen ülkeler açısından çoğunlukla bu çocukların en az bir ebeveyninin hayatta olduğu

söylenbilir. Bu durum kurum bakımı altındaki çocukların ailelerinin olmasına rağmen çocukların çeşitli sebeplerle kurum bakımında yaşayabildiğini göstermektedir. Kısa vadede ilişkileri düzeltilemeyen veya bürokratik işlemleri henüz tamamlanmamış çocuk, ziyaret ya da yatılı izin gibi prosedürlerinin başlatılamaması durumunda aile bireylerini ziyaret etmek için kuruluştan izinsiz ayrılma davranışına başvurabilir. Aile bireylerinin yanına gitme kuruluştan izinsiz ayrılma davranışına ilişkin literatürde vurgulanan en yaygın sebepler arasında değerlendirilmektedir (Yu, 2017, s. 124).

Ebeveynlerin olumsuz tutumunun KİA davranışına sebep olduğunu öne süren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Amerika'nın New York ve Texas Eyaletlerinde yaptıkları bir çalışmada Thompson ve Pillai (2006, s. 147) KİA davranışının ebeveynlerine karşı güvenizlik ve ihmâl hissedilen çocuklarda daha fazla olduğunu bulmuştur. KİA davranışının ortaya çıkış sebebi olarak olumsuz ebeveyn tutumları bildirilirken KİA davranışının da benzer şekilde ebeveynlerle olan olumsuz ilişkiyi arttırdığını bildiren çalışmalar mevcuttur. Bu konuda Thompson ve diğerleri (2007, s. 560) KİA çocukların ebeveynleriyle güçlü bağlar kurmaktan yoksun olduğunu bildirmektedir. Buradan hareketle olumsuz ebeveyn tutumu KİA davranışını etkilerken KİA davranışının da çocuğun ailesiyle ilişkisini bozduğu söylenebilir. Aile ilişkileri çocuğun KİA davranışında önemli fakat KİA davranışı ortaya çıktıktan sonra aile ilişkilerini düzeltmek oldukça zor olabilir. Bu noktada KİA davranışı öncesinde imkân varken aile ilişkilerinin maksimum düzeyde tutulması çocuğun istendik davranış değişimi açısından yararlı olabilir. Diğer taraftan Buran (2019, s. 156) kurum bakımı altındaki çocukların aile bağlarının güçsüz olması ve iletişimin yetersiz olması konusunda çocukların takınmış olduğu reddedici tavrın da etkili olduğunu bildirmektedir. KİA davranışı bulunsun ya da bulunmasın kurum bakımı altındaki çocukların aileleri ile ilişkilerinin geliştirilmesi, bunun mümkün olmadığı durumda ise kuruluş içi bakım verenler gibi farklı kaynaklardan yeterli düzeyde ilgi ve şefkat açısından beslenmesinin sağlanması KİA davranışının önlenmesi açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu noktada kurum bakımının KİA çocuk üzerindeki etkisi literatürde birçok kez vurgulanmıştır.

KİA ÇOCUKLAR ÜZERİNDE KURUM BAKIMININ ETKİSİ

Kurum bakımı altında yaşamakta olan KİA çocukların kuruluştan izinsiz ayrılma davranışları üzerinde buldukları kuruluşun etkisi yadsınamaz. Bu bağlamda Amerika'da yapılan bir çalışmada Dworsky, Wulczyn ve Huang (2018, s. 1306) çocuk bakım kuruluş modelinin kuruluştan izinsiz ayrılma davranışı açısından önemli bir değişken olduğunu saptamıştır. Bu anlamda ailesinin yanında olan veya koruyucu aile hizmeti alan çocukların daha az kuruluştan izinsiz ayrılma davranışı gösterirken kurum bakımı altındaki çocukların daha fazla kuruluştan izinsiz ayrılma davranışı gösterdiğini tespit etmiştir. Bu bulguyu aile benzeri bakım modellerinde çocukların bakım verenler ile daha güçlü ilişkiler kurmasıyla ilişkilendirmektedir. Çünkü KİA davranışının yarısının kurum bakımı altındaki çocuklar tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Fakat literatürde çocuk kuruluşlarının KİA davranışı açısından her zaman bir risk faktörü olmadığını bildiren çalışmalar da mevcuttur. Bu bağlamda İsrail'de yapılan çalışmada Attar-Schwartz (2013) çocuk kuruluşunda

bulunan olumlu sosyal iklimin KİA davranışını azalttığını tespit etmiştir. Dolayısıyla kuruluştaki iklimin olumlu hale getirilmesi adına çalışmaların çok büyük bir öneme sahip olduğunu bildirmektedir. Dahası bakım verenlerle çocukların kuruluş içerisinde sıcak ve destekleyici bir ilişki içerisinde olmasının, çocukların kendisini değerli hissetmelerini sağlayarak KİA davranışından uzaklaşmalarında etkili olacağını vurgulamaktadır. Sonuç olarak çocuk kuruluşları birçok çocuğun bir arada bulunması nedeniyle KİA davranışını önlemede aile benzeri yaşam alanlarından daha farklı ve çeşitli açılardan zor koşullara sahip olsa da kuruluş içerisinde olumlu bir iklim yaratılması halinde KİA davranışı oldukça azaltılabilir.

KİA çocuğun yaşam alanında yapılması gereken değişiklikler konusunda çeşitli öneriler bulunmaktadır. Örneğin Rusya'da yapmış olduğu çalışmanın bulgularından yola çıkan Yu (2017, s. 126) tarafından getirilen öneriye göre çocuk kuruluşu, çocukların ilgisini çeken ve eğlendikleri aktiviteleri artırarak, daha kapsamlı deneyim sağlayarak ve yeni düzenlemeler yaparak KİA davranışını önlemede önemli bir rol oynayabilir. Ayrıca sürekli kuruluş değişikliği yaşayan çocuklarda da KİA davranışının arttığını belirtmektedir.

KİA çocuklara ilişkin yaşam alanları olan kuruluş içerisindeki konumları açısından getirilen bir başka öneri ise KİA vakalarının homojen bir grup olarak bir arada bulunmaması üzerinedir. Bu anlamda Sunseri (2003, s. 45) tarafından Amerika'nın Kaliforniya Eyaletinde gerçekleştirilmiş olan çalışmanın sonuçlarına göre daha önce kuruluştan izinsiz ayrılmış çocukların bir arada bulunmasının birbirlerini tetikleyebileceklerini bildirmektedir. Bu sebeple KİA çocuklar ile kuruluştan izinsiz ayrılmayan çocukların bir arada tutulması sonucu oluşacak heterojen grubun KİA davranışını azaltacağını savunmaktadır.

İspanya'da yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarından yola çıkan Pereda ve diğerlerine göre (2022, s. 7), KİA çocukların içinde buldukları yaşam alanları kuruluştan izinsiz ayrılma davranışlarına ışık tutabilecek yerler olarak ekolojik bir bakış açısı ile ele alınmalıdır. Bu anlamda KİA çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu mikro sistemi olan diğer arkadaşları ve kuruluş personeli çocuk üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olabilir. Bu noktada Attar-Schwartz (2013, s. 260) kurum bakımı altındaki çocukların personel ve akranları tarafından mağdur edilebildiğini ifade etmektedir. İhmal veya istismar gibi herhangi bir durum yaşayan çocuğun KİA davranışına başvurması olasıdır. Dolayısıyla çocukların akran ilişkileri ve personeller ile kurdukları bağ önemlidir. KİA çocuğun akran ve öğretmenleri arasındaki ilişki ise mezosistemi oluşturması yönüyle KİA çocukların gelişiminde etkilidir. Örneğin, KİA çocuğa akran zorbalığı uygulayan bir diğer kurum bakımı altındaki çocuğa kuruluş personelinin tepkisiz kalması mağdur çocuğun KİA davranışına başvurmasına sebebiyet verebilir. Veya bir çocuğa sağlanan bir imkan açısından diğer çocuğun mahrum bırakılması yine sorun yaratabilir. Buradan hareketle kuruluş personelinin çocuklarla ilişkileri bütün çocukları etkilemekte olup bu konuda hassasiyet gösterilmesi önem arz etmektedir. Bir diğer mezosistem ise çocukların ve personellerin kendi içlerindeki etkileşimleridir. Kurum bakımının güvenliğinin

sağlanması, çocukların bakımının sağlanması ve profesyonel hizmetlerin yürütülmesi aşamasında birçok farklı görev tanımı ve statüde personel bir arada çalışmaktadır. Bu personelin arasında koordine sağlanması ve olumlu bir iklim oluşturulması gerekmektedir. Benzer şekilde çocuk ile uzun bir süre doğrudan ilişki içerisinde olan kuruluş personelinin çocuğun farkında olmadığı dışarı hayatındaki aile bireyleri ve yakın çevresiyle yaşantıları egzosistemi oluşturması yönüyle çocuğa etkide bulunmaktadır. İyilik hali düşük bir kuruluş personelinin KİA çocuğa sıcak bir tutum ve empatik bir tavır göstermesi zor olabilir (Karanja, Gichuhi and Kiambati, 2024). Ayrıca kuruluş personelinin KİA çocuğun işlemleri ile ilgilendiği düşünüldüğünde karakol, adliye ve hastane gibi normal hayatta çok fazla etkileşimde bulunmayacağı çoğunlukla travmatik yaşantı sunan sistemlerle etkileşim halinde olması (Laster, 2021; Tosheff, 2010), hem kuruluş personelinin hem de KİA çocukların çıktılarını olumsuz etkileyebilir. Bu noktada hem kuruluş personelinin hem de KİA çocukların psikolojik sağlamlığının sürekli olarak artırılması ve optimal düzeyde tutulması ihtiyacı bulunmaktadır. Bu konuda KİA davranışına başvuran çocuklara ilişkin istatistiksel bilgiler önemli çıkarımlar sağlayabilir.

KİA ÇOCUKLARA İLİŞKİN İSTATİSTİKSEL BİLGİLER

Gençlerde yaşanan yerden kaçma davranışı önemli bir sorun olarak dikkat çekmektedir (Kim, Kim ve Han, 2024, s. 1). Bu konuda Amerika'da her 20 gençten 1'inin yaşadığı yeri habersiz terk ettiği varsayılmaktadır (Gambon vd. 2020, s. 1). Courtney ve Zinn (2009) tarafından Amerika'nın Illinois Eyaletinde yapılan çalışmada koruyucu aile hizmet modelindeki çocukların kurum bakımındaki çocuklara nazaran daha az kaçma davranışı gösterdiği, herhangi bir akrabasının yanında yaşayan çocukların ise diğer iki gruba nazaran çok daha az kaçma davranışına başvurduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı içerisinde de vurgulanmış olan aile odaklı hizmet modelinin kaçma davranışının önlenmesi konusundaki etkililiğini göstermesi açısından önemlidir. Diğer taraftan KİA çocuklara ilişkin istatistiksel bilgiler oldukça sınırlıdır. Genel popülasyon hakkında fikir sahibi olursa dahi devlet kontrolündeki dezavantajlı gruba ait bilgilerin istatistiksel oranlarının yayımlanmama eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu konuda Finlandiya'da yapılan bir çalışmaya göre Hoikkala ve Kemppainen (2015, s. 470) KİA çocukların kuruluştan kaçma vakalarının çocukların bireysel dosyalarında bulunmasına rağmen bu vakaların istatistiğinin tutulmadığını, tutulsa bile bu istatistiklerin sistematik bir şekilde paylaşılmadığını ifade etmektedir. Daha da ötesinde kuruluşa dönüş yapmayan KİA çocuklarla ilgili yapılan işlemin yalnızca polise ve yasal vasiye bilgi verilmesi olarak gerçekleştiğini bildirmektedir. Ayrıca polis kayıtlarının da KİA çocukların ülke genelindeki durumunu açıklamaktan çok uzak olduğunu çünkü resmi KİA çocuk statüsündeki tanımlama farklılıklarının bu istatistiği tutmayı zorlaştırdığını belirtmektedir.

KİA çocuk statüsünün belirlenmesi ve KİA vakalarının kayıt altına alınmasında bir standardın oluşturulması gerekliliğini vurgulayan bir diğer araştırma ise Wulczyn (2020, s. 10) tarafından Amerika'da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında Amerika'daki eyaletler arasında KİA çocuk statüsünde ortak bir standart bulunmadığını bildirmektedir. Hatta Amerika'da bir eyalette KİA çocuk

statüsünde olduğu kayıt altına alınan bir çocuğun farklı bir eyalette aynı durumda KİA çocuk statüsünde ele alınmadığını vurgulamaktadır. Ülkeler arası değişen standartların ülke içerisindeki eyaletler arasında dahi farklılık arz etmesi KİA çocukların istatistiksel bilgilerinin oluşturulması, doğrulanması ve yayımlanması önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. Bu konuda literatürdeki çalışmalar KİA çocukların istatistiksel bilgilerinin tutulmasının gerekli olduğunu, bu istatistiksel bilgilerin yanlış kayıtlardan arındırılması gerektiğini ve sonuç olarak raporlama pratiklerinin büyük ölçüde standartlaştırılması gerekliliğini vurgulamaktadır (Hoikkala ve Kemppainen, 2015, s. 470; Wulczyn, 2020, s. 10).

TARTIŞMA

Bu çalışma, kurum bakımı altındaki çocuklarda kuruluştan izinsiz ayrılma (KİA) olgusunu farklı ülkelerdeki bulgularla değerlendirerek Türkiye’de politika ve uygulamaya dönük çıkarımlar üretmeyi amaçlamaktadır. Tartışmada bulgular, gelişimsel psikopatoloji ve ekolojik sistemler yaklaşımıyla birlikte yeniden yorumlanmakta; böylece sonuçların basit özetinden ziyade KİA davranışının neden ve nasıl ortaya çıktığına ilişkin çok düzeyli bir rasyonalizasyon sunulmaktadır.

Literatür, KİA davranışının heterojen bir popülasyonda ortaya çıktığını, ancak bazı ortak etmenler etrafında kümelenildiğini göstermektedir. Ruh sağlığı sorunları bu etmenlerin başında gelmektedir ve farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda olumsuz ruh sağlığının KİA davranışının ortaya çıkmasında doğrudan etkisi olduğu bildirilmektedir (Sullivan ve Knutson, 2000; Águila-Otero vd., 2020, s. 5). Türkiye’de, risk altındaki çocuğun ruh sağlığının korunmasını gerektiren durumlarda, 2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler kapsamında sağlık tedbiri kararı verilerek sağlık izlemi ve müdahalesi hastane tarafından sağlanmaktadır (Resmi Gazete, 2005). Alkol veya madde bağımlılığı gibi çocuğun rızası dışında muayenesinin gerekli olduğu durumlarda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görevlilerince hazırlanan sosyal inceleme raporlarının mahkemeye sunulması üzerine ilgili mahkemeler tarafından karar verilebilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2023). Madde kullanımı gibi ruh sağlığını doğrudan etkileyen acil durumlarda tedavinin reddi hem kişinin kendisi hem de çevresi için hayati risk oluşturabileceğinden, Türk Medenî Kanunu madde 432 (erginler için) koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına imkân tanırken; çocuklar bakımından esas olarak Çocuk Koruma Kanunu madde 5/1-b kapsamındaki sağlık tedbiri ve buna bağlı zorunlu tedavi prosedürleri uygulanmaktadır (Resmi Gazete, 2001; Resmi Gazete, 2005). Bu çerçevede, çocuğun ruh sağlığının müdahale edilemez derecede olumsuzlaştığı; KİA davranışı nedeniyle muayene edilemediği ve ilaçlarını kullanamadığı için hem kendisine hem de çevresine hayati risk teşkil etmeye başladığı durumlarda, vakit kaybetmeksizin sağlık tedbiri ve zorunlu tedavi prosedürlerinin başlatılması, zarar görmenin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim Couture ve diğerleri (2022, s. 366), çocuğun kırılğan ruh sağlığının KİA davranışına yol açarken KİA davranışının da ruh sağlığını olumsuz etkilediğini; muayene ve ilaç kullanımı gibi prosedürlerin KİA’nın sürdüğü dönemlerde askıda kaldığını bildirmektedir.

Kurum bakımındaki çocuğun mikrosistemi olan kurum personeli ve hastane görevlileri, çocuğu gözetleyen, ihtiyaçlarını bilen ve davranışlarını öngören; dolayısıyla kurum ve hastane içinde önleyici ve destekleyici tedbirleri alabilen kişilerdir. Ancak çocuk KİA davranışı ile bu mikrosistemlerle ilişkisini kestiğinde, kendini hiç bilmediği bir ortamda bulmakta; karşısındaki kişiler de önleyici ve destekleyici tedbirleri alamadıkları için hem çocuğa risk teşkil edebilmekte hem de kendileri risk altında kalabilmektedir. Suça sürüklenen ve suç mağduru çocuk sayısını azaltmak için öncelikle KİA davranışı gösteren çocukların ruh sağlığının iyileştirilmesi gerekir. KİA'nın arttığı ve çocuğun kendisi ile çevresi için risk oluşturduğu durumlarda, sağlık tedbiri ve zorunlu tedavi seçenekleri değerlendirilmelidir. Kurum bakımında sosyal inceleme raporunu düzenleyen ilgili personelin bu prosedürlere tam hâkim olması ve hangi noktada harekete geçeceğini bilmesi için eğitim ve uygulama çalışmaları yürütülmelidir. Bu adımlar, KİA davranışı gösteren çocuklarda ruh sağlığının güçlenmesine ve suça sürüklenen ile suç mağduru çocuk sayısının azalmasına katkı sağlayacaktır.

Ruh sağlığı sorunlarına benzer biçimde, çocuğun sağlıklı düşünmesini engelleyebilen heyecan arayışı, KİA davranışının ortaya çıkmasında bir diğer önemli etmendir (Landry vd., 2024, s. 662). Türkiye'de kurum bakımındaki her çocuk için, en az bir spor dalıyla ilgilenmesi, bir müzik aleti çalması ve bir yabancı dil öğrenmesi yönetmelikle öngörülmüştür (Resmi Gazete, 2022). Ancak teoride yer alan bu süreçlerin uygulamada hangi düzeyde hayata geçirildiğinin araştırılması gereklidir. KİA davranışını önleme ve çocukların optimal gelişimini destekleme açısından, yönetmeliklerde belirtilen hususların ne ölçüde uygulanabilir olduğu belirlenmelidir. Pratikte uygulanamayan kısımların, yalnızca az sayıda kuruluştaki kuruma özgü yanlış yapılandırmalardan mı kaynaklandığı, yoksa pek çok kuruluştaki benzer biçimde aksayıp aksamadığı da tespit edilmelidir. Politika yapma düzeyinde, makro sistemlerin çocuğun mikrosistemlerinden, çocuk kuruluşunda doğrudan ve aralıksız biçimde çocuğu gören, tanıyan ve deneyimleyen meslek elemanı, bakım personeli ve güvenlik personelinden, politika ve uygulamaların etkililiğine ilişkin düzenli veri toplaması önemlidir. Bu sayede, tüm multidisipliner ve yoğun çabalara karşın ortaya çıkan olumsuz sonuçlar saptanabilir; bu da KİA davranışının önlenmesine katkı sağlar.

Heyecan arayışı, gelişimsel psikopatoloji açısından heterojen bir grup oluşturan kurum bakımındaki çocuklarda, KİA gibi riskli davranışlarla sonuçlanma riski taşıyan ve üzerinde durulması gereken bir olgudur. Bu nedenle heyecan arayışının, eş sonlanım bağlamında, spor ve sanat gibi yüceltme savunma mekanizmasıyla sağaltım sağlayabilecek alanlara yönlendirilmesi önemlidir. Bu ise, yönetmeliklerde belirtilen hususların uygulamada ne ölçüde yürütülebildiğinin ve aksıyorsa hangi nedenlerle yürütülemediğinin ortaya konulmasıyla mümkündür. Kurum bakımındaki çocukların sayısı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024) tarafından düzenli olarak raporlandığı gibi, bu çocukların ruh sağlığı göstergeleri ile heyecan arayışını tatmin edebilecek düzenli spor ve sanat aktivitelerine katılıma ilişkin istatistiklerin de yayımlanması faydalı olabilir.

Ailelerinden yeterli desteği alamayanlar ve buldukları çocuk bakım kuruluşu modeline uyum sağlayamayanlar da KİA davranışına başvurabilmektedir (Mace, 2016, s. 20; Yu, 2017, s. 124).

Farklı ülkelerden bulgular, kurum bakımındaki çocuklar kendilerini güvensiz ve ihmal edilmiş hissettiklerinde KİA gibi olumsuz davranışlar gösterebildiklerini ortaya koymaktadır (Thompson ve Pillai, 2006, s. 147; Thompson vd., 2007, s. 560; Buran, 2019, s. 156). Kurum bakımındaki çocuğun, aile bireyleri hayatta olsun ya da olmasın, güven duyabileceği en az bir yetişkinin yakınında bulunması koruyucu bir faktör olarak değerlendirilebilir. Aile bireylerinden destek alamayan çocuklar için, çocuk bakım kuruluşlarındaki meslek elemanları ve bakım personelleri çocuklarla güvenli ilişkiler geliştirmeli; böylece çocuğun KİA davranışı düşüncesini paylaşması, sebepleri üzerinde konuşabilmesi ve çözüme istekle yönelmesi desteklenebilir. Bunun sağlanabilmesi için çocuk ve görevli personelin içinde buldukları ortamın, zaman ve enerji kaynaklarının çalışmaya elverişli olması gerekir. KİA davranışı sergileme düşüncesindeki bir çocukla çalışmadan önce kurum içinde kriz yaşayan başka bir çocuğa müdahale gerektiğinde; kriz durumları süreklilik kazandığında ve KİA ikincil öncelik hâline geldiğinde, personel sayısı yeterli olsa bile kurum içi düzen krizin tüm atmosfere yayılmasına yol açabilmektedir. Bu noktada kuruluş ortamı ve personel yeterliliği güçlendirilmeli, tekrarlayan krizlerin önüne geçilmeli ve huzurlu bir iklim oluşturularak personelin KİA konusunda azami düzeyde çalışabilmesi sağlanmalıdır. Dolayısıyla aile desteğinin çeşitli nedenlerle aksadığı durumlarda, kuruluş personelinin en yüksek düzeyde destek alınabilmesi için hem personelin hem de kurum bakımındaki çocuğun içsel motivasyonunu besleyen olumlu bir atmosfer ile yeterli kurumsal imkânların sağlanması faydalı olabilir.

KİA davranışı gösteren çocukların özellikle KİA davranışı göstermeyen akranlarıyla bir arada bulunması önerilmektedir (Sunseri, 2003, s. 45). Burada kritik nokta, kuruluştan izinsiz ayrılmayan ve rol model olma potansiyeli yüksek çocukların KİA davranışı gösterenlerle birlikte planlanmasıdır. Eğer yaşı büyük KİA çocuk ile yaşı küçük KİA olmayan çocuğun bir arada bulunması durumu varsayımsal olarak ele alınırsa, yaşı küçük olanın büyük olanı dinleme olasılığı daha yüksektir. Bu nedenle, kuruluştaki yatak odası yerleşimleri ve grup etkinlikleri düzenlenirken, yaş ve gelişim düzeyi bakımından homojen gruplar oluşturulmalı; bu gruplarda rol model olarak özellikle kuruluştan izinsiz ayrılmayan çocuklara yer verilmelidir.

KİA sürecinde çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, ilaç kullanımındaki aksamalar ve güvenlik risklerinin artması başlıca sorunlardır (Pullman vd., 2020, s. 9; Couture vd., 2022, s. 366). Kuruluştan izinsiz ayrılmanın çocuklar için sağlıksız bir baş etme mekanizması olarak alışkanlık hâline gelmesi önlenmelidir; zira bir kez KİA davranışında bulunan çocukların yeniden KİA davranışı gösterme olasılığının yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Sunseri, 2003, s. 45; McIntosh vd., 2010, s. 267; Dworsky, Wulczyn ve Huang, 2018, s. 1305;). Buna karşın, dünya genelinde KİA'ya ilişkin istatistiklerin sınırlı kalması, araştırmacıların ve uygulayıcıların durumu doğru değerlendirmesini ve etkili müdahale geliştirmesini güçleştirmekte; düzenli ve güvenilir bilgi akışını kritik hâle getirmektedir. Ülkeler arası karşılaştırmalardaki en önemli sınırlılık, KİA'nın tanımı ve kayıt pratiklerindeki farklılıklardır: "Ne zaman KİA sayılır?", "Polis bildirim eşiği nedir?", "Dönüşte hangi form doldurulur?" gibi operasyonel ayrıntılar değiştikçe oranlar da doğrudan etkilenebilmektedir

(Hoikkala ve Kempainen, 2015, s. 470; Wulczyn, 2020, s. 10). Benzer farklılıklar ülke içinde dahi görülebildiğinden, personel inisiyatifine bırakılmayan, kanun ve yönetmeliklerle net biçimde standartlaştırılmış yönergelerin oluşturulması gereklidir. KİA'nın koruma altındaki çocuk açısından oluşturduğu riskler dikkate alındığında, prosedürlerin yoruma yer bırakmayacak şekilde tanımlanması ve tavizsiz uygulanması önem arz etmektedir.

KİA sonrası kuruluşa dönen çocuğun kapsamlı fiziksel ve ruhsal muayenesi kritik önemdedir. Özellikle düzenli ilaç kullanımı olan ve KİA döneminde tedavisi aksaması muhtemel çocuklarda, kesintiden sonra ilaca yeniden başlamanın doğurabileceği olası yan etkiler dikkatle değerlendirilmelidir. Dönüşte ilaç ve tedaviyi reddeden çocuklar için, mümkün olan en yüksek düzeyde teşvik ve katılımı artırıcı yaklaşımlar uygulanmalı; hızlı hareket edebilmek adına kısa süreli fakat kapsamlı bir protokol devreye sokulmalıdır. Bu protokolün sonuç vermemesi hâlinde, çocuğun uzun süreli olumsuz yaşantılarını ve akranları üzerinde olumsuz rol model etkisini azaltmak amacıyla alternatif müdahale seçenekleri süratle hayata geçirilmelidir. Fiziksel ve psikolojik sağlığın önceliği gereğince, çocuğun kasıtlı tedavi/ilaç reddi ve gecikmenin geri döndürülemez zarar riskini artırdığı durumlarda, kuruluş dışı destekleri de içeren kısa süreli acil durum planları ivedilikle uygulanmalıdır. Klinik endikasyonlar ve yürürlükteki mevzuatın koşulları karşılanıyorsa, zorunlu yatış için acil değerlendirme başlatılmalı ve gerekli usuller gecikmeksizin işletilmelidir.

Gelişimsel psikopatoloji perspektifinden bakıldığında, travmatik yaşantılar, dürtüsellik, akran baskısı ve kurumsal stresörler gibi birbirinden farklı risk yolları, eş-sonlanım ilkesi uyarınca KİA davranışında birleşebilir. Ekolojik sistemler çerçevesinde ise mikrosistemde doyurucu ilişki ve destek eksikliği; mezosistemde kurumlar arası eşgüdüm zayıflığı; makrosistemde politika ve kapasite sınırlılıkları, birikimli risk üreten katmanlar olarak işlev görebilir. Bu yaklaşım, KİA davranışını yalnızca bireysel tercihten ibaret değil, bağlamsal olarak öğrenilen ve pekiştirilen bir baş etme örüntüsü olarak konumlandırır. Dolayısıyla etkili önleme ve müdahale tasarımlarının çok düzeyli ve bütüncül olması önemli görülmektedir.

ÖNERİLER

Kurum bakımı altındaki çocukların KİA davranışı gibi olumsuz davranışları sonucunda çok sık kuruluş değişikliği yapması olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu riskli durumların en baştan önlenmesi adına çocuğun uygun olduğu çocuk bakım kuruluş modelinin henüz kurum bakımına alınma aşamasında doğru bir şekilde tespit edilmesi ve kuruluşa yerleştirilme aşamasından itibaren titiz bir süreç yönetilmesi faydalı olabilir. Nakil olan çocukların daha fazla olumsuzluk yaşadıkları düşünülerek KİA davranışını alışkanlık haline getiren çocuğun gerektiğinde nakil edilmeksizin uzun bir süre boyunca bulunduğu kuruluş içerisinde yeniden kazanılmaya çalışılması hem KİA çocuğun kendisine hem de yanındaki arkadaşlarına zarar verebilir. Bu anlamda KİA davranışının ortaya çıkmasından önce önleyici bir işlev üstlenmesi açısından çocuğun kendisine uygun bir çocuk bakım kuruluşuna alınması, KİA davranışının ortaya çıkması halinde ise personel inisiyatifine bırakılmayacak şekilde prosedürlerin yönetmeliklerde ifade edilerek standartların

oluşturulması KİA çocuklara müdahalenin sistematik, hızlı ve kapsamlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayabilir. Bu anlamda Türkiye’de 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve son olarak çocuk bakım kuruluş modellerindeki işleyişe yönelik 2022 yılında yayımlanan yönetmelik çocuk kuruluşlarında çalışan personellerin yaptıkları iş ve işlemlere kaynaklık etmesi açısından önemlidir.

KİA çocukların kuruluş içerisinde günlük yaşam programının ilgi, yetenek ve değerleri doğrultusunda yapılandırılarak çocukların kuruluş içi etkinlik ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi sayesinde suç durumuna sapmalarına sebep olabilecek olumsuz heyecan arayışlarının daha kabul edilebilir alanlara yönlendirilmesi sağlanabilir. Günlük rutin ve işlevselliklerinde ciddi bozulmalar görülen çocukların ise acil bir şekilde psikiyatri muayenesine yönlendirilmesi sayesinde çocukların KİA davranışında bulunma ihtimalleri azaltılabilir.

Aile desteğinin alınması ve çocuğun aileye entegre çalışmalarının maksimum düzeyde başlatılabilmesi durumunda çocuğun kuruluştan izinsiz ayrılma davranışında azalma yaşanması muhtemeldir. Ailenin çocuk için asgari düzeyde ihtiyaçların karşılanması adına yaşam alanında düzenlemeler yapması, çocuğun aile yanındaki risk durumunun sosyal hizmetler tarafından tespit, toplantı ve raporlama sürecinden geçmesi gibi hususlar açısından bürokratik işlemlerin kısa ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılması adına yapılacak düzenlemeler çocuğun ailesine entegrasyonu açısından önemli olabilir. Bu süreçte içsel motivasyonu bulunmayan aileye, hazır bulunuşluğu sağlanmaksızın maddi olanaklar ile çocuğun entegrasyonu kısa sürede aile ve çocuk buluşmasına olanak tanısa da uzun vadede eski sorunların yeniden gündeme gelmesine sebep olabilir. Bu anlamda aile bireylerinin çocuğu ziyaret etme, yatılı izinli alma veya temelli teslim alma hususlarında içsel motivasyonunun artırılması ailenin çocuğun kurum bakımına alınmasına ilişkin sorunları gerçekçi ve istekli bir şekilde ele almasını sağlayabilir, böylece ailede tespit edilen maddi ve manevi eksikliklerin kapatılmasında aile bireylerinin çok daha fazla efor sarf etmesi sağlanarak çocuğun üstün yararına yönelik uzun vadeli önlemler alınabilir. Çocuğun kuruluştan izinsiz ayrılma davranışı önlenirken aile yanındaki risk durumları da göz ardı edilmeksizin çocuk ve ailenin içsel motivasyonunun artırılmasına yönelik çalışmalar faydalı olacaktır.

KİA çocuklara ilişkin istatistiksel verilerin dünya genelinde sınırlı olduğu söylenebilir. Bu kapsamda ilk olarak KİA çocuk statüsünün ülke genelinde tanımlanması, daha sonra bu tanım çerçevesinde istatistiksel verilerin düzenli olarak tutulması ve en son bu bilgilerin paylaşılarak araştırmacılar ile uygulamacılara bilgi akışı sağlanması KİA çocukların ülke geneli mevcut durumunun görülerek gerekli çalışmaların ivedilikle başlatılması açısından faydalı olabilir. Aksi takdirde KİA çocukların mevcut durumunun araştırmacılar tarafından bilinmesi mümkün olmamakta, dolayısıyla yalnızca spekülasyonlar üzerinden araştırmacıların çalışmalarını sürdürmesi gibi bir tehlike durumu ortaya çıkmaktadır.

KİA çocuk sorunu dünya genelinde önemli bir gündemi oluşturması nedeniyle bu konuda uluslararası örgütler tarafından finansal destek ve araştırma girişimlerinin artırılması faydalı olabilir. Böylelikle dünya geneli çocuk refah sisteminde paralel bir gelişim sağlanması açısından önemli bir adım atılması sağlanabilir. KİA çocukların kültüre özgü mevcut durumu ise araştırma çalışmalarının sınırlı kalması nedeniyle tam olarak ortaya konamamaktadır. Dezavantajlı bir grup olmaları KİA çocuklar üzerinde yapılacak çalışmaların izin sürecini uzatarak zorlaştırır da ilgili akademik çevrelerin ve önemli araştırma topluluklarının KİA çocuklarla yapılacak çalışmalarının teşvik edilmesi faydalı olabilir. Kurum bakım sisteminin farklılaşması, aile yapılarının kültürden büyük ölçüde etkileniyor olması ve çocukların mevcut durumları ülkeler arasında farklılıklar gösterdiği için bundan sonra kültüre özgü yapılacak araştırma çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışmaların özellikle KİA çocukların buldukları kuruluştaki olumlu iklimi oluşturmayı amaçlaması KİA davranışının azaltılması açısından önemli olabilir.

SONUÇ

Aileye ulaşmak ve aileden yardım almak her zaman mümkün olmasa dahi kurum bakımının en güçlü yanı fiziksel olanaklar ve işleyen bir sistemin bulunmasıdır. Bu sistemdeki kuruluş ve personelin olumlu bir iklim içerisinde çocuklarla buluşturulması sonucunda KİA davranışında azalma sağlanması olasıdır. Ruh sağlığı sorunları ve heyecan arayışı gibi KİA davranışına sebep olan etmenlerin ise olumlu kuruluş iklimi içerisinde zamanında ve kapsamlı bir şekilde sağlanacak hizmetler ile ortadan kalkacağı düşünülebilir. Sonuç olarak çocuk merkezli olumlu kuruluş ikliminin aile desteği ile birlikte KİA davranışı üzerinde önemli bir önleyici ve tedavi edici hizmet ortaya koyması sağlanabilir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

Runaway behavior is a phenomenon observed among children in institutional care worldwide. The incidence of runaway children is significant in every country, to varying degrees. Given numerous factors, such as separation from family, a traumatic history, and the pressure to adapt to community living, many variables can affect runaway behavior among children in institutional care. Consequently, runaway behavior is observed in every country. However, it has emerged as a topical issue at different times in various countries, prompting nationwide emergency interventions. By examining studies on the current situation of runaway children in various countries, this study facilitates the consideration of best practices from a holistic perspective.

The problem of runaway children in Türkiye is not entirely independent of other countries. In the globalizing world, the interaction between nations is greater than before, and problems are

interconnected (Bernardo et al., 2022, p. 11; Hawawini, Subramanian, & Verdin, 2004, p. 121; Jones, Collins, & Sribnick, 2012, p. 29). In this context, countries that have previously experienced the problem of runaway children may have already conducted various research and initiatives on this issue. Examining these countries is important and valuable in guiding Turkey's practices. Understanding the behaviors of children who leave the institution without permission can provide important inferences regarding providing suggestions to policymakers. There is currently no comprehensive review study on runaway children. Furthermore, domestic literature contains very limited research on this population. It is also believed that this study will be an important source in determining the subject and variable to be investigated in future qualitative and quantitative studies to be conducted in Türkiye. To fill the literature gap regarding unauthorized departure, it is considered important to compare and evaluate the current status of children in institutional care across different countries who share similar characteristics, such as parental absence and traumatic experiences. Therefore, this study aims to examine the current status of runaway children in institutional care across different countries, analyzed through contemporary literature and current evolving conditions.

Runaway children represent a heterogeneous population and differ significantly in their characteristics, which are categorized based on the child, their family, and the institution. The fact that runaway children are a heterogeneous group indicates that children under institutional care are at risk of resorting to runaway behavior. However, it is emphasized that certain factors trigger this situation. Mental health problems are at the forefront of these factors. Similar to mental health problems, excitement seeking, which prevents the child from thinking healthily, stands out as another important factor. Those who cannot receive sufficient support from their families and cannot adapt to the childcare institution model they are in may also resort to runaway behavior. In this sense, keeping the physical and mental health of children under institutional care at an optimal level, creating daily life programs with various sports and activities, developing their relationships with their families, and creating a positive social climate within the institution they are in may be beneficial in preventing runaway behavior.

Another important issue is that children who leave the institution without permission do not have their basic needs met during this process, their medication use is disrupted, and security problems arise. It should be prevented from leaving the institution without permission, which becomes a habit as an unhealthy coping mechanism for children. Otherwise, it is stated that the probability that a child who leaves the institution without permission once will leave again without permission is very high. The worldwide scarcity of statistical data on unauthorized departure is a significant obstacle for researchers and practitioners in conducting studies and developing solutions. Ensuring the flow of information on this issue is considered essential.

Since the issue of runaway children constitutes an important agenda worldwide, it may be beneficial to increase financial support and research initiatives by international organizations on this issue. In

this way, an important step can be taken to ensure a parallel development in the child welfare system worldwide. The current situation of runaway children specific to their culture cannot be fully revealed due to the limited number of research studies. Although being a disadvantaged group makes it difficult to extend the permission process for studies to be conducted on runaway children, it may be beneficial to encourage relevant academic circles and important research communities to conduct studies on runaway children. Since the institutional care system is different, family structures are greatly affected by culture, and the current situations of children vary between countries, there is a need for culture-specific research studies to be conducted from now on. It may be important for these studies to create a positive climate in the institution where runaway children are located, in particular in terms of reducing runaway behavior. Although it is not always possible to reach the family and receive help from the family, the most substantial aspect of institutional care is the physical facilities and a functioning system. It is possible to reduce runaway behavior as a result of bringing the institution and personnel in this system together with children in a positive climate. Factors causing runaway behavior, such as mental health problems and excitement seeking, are likely to be eliminated with timely and comprehensive services provided within a positive organizational climate. In conclusion, a child-centered, positive organizational climate combined with family support can provide significant preventive and therapeutic services to address runaway behavior.

KAYNAKLAR

- Águila-Otero, A., Bravo, A., Santos, I., ve Del Valle, J. F. (2020). Addressing the most damaged adolescents in the child protection system: An analysis of the profiles of young people in therapeutic residential care. *Children and youth services review*, 112, 104923. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.104923>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2015). Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150329-1.htm> (Erişim 22.08.2024)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39704&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim 22.08.2024)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plan-2023-2028-dijital.pdf> (Erişim Tarihi: 22.08.2024)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Haberler. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/haberler/bakanimiz-goktas-tbmm-plan-ve-butce-komisyonunda-bakanligin-2024-yili-butcesinin-sunumunu-yapti/> (Erişim 24.08.2024)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Bilgilendirme Kitapçığı*. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/media/159360/turkiye-geneli-bilgilendirme-kitapcigi_2024.pdf (Erişim 22.08.2024)

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). İl Müdürlüğümüze bağlı Çocuk kuruluşlarımızın Müdürleri ile "Kuruluştan İzinsiz Ayrılan Çocuklar" hakkında Afad Birimi Risk Haritası Ekibi ile değerlendirme toplantısı yapılmıştır. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/istanbul/haberler/il-mudurlugumuze-bagli-cocuk-kuruluslarimizin-mudurleri-ile-kurulustan-izinsiz-ayrilan-cocuklar-hakkinda-afad-birimi-risk-haritasi-ekibi-ile-degerlendirme-toplantisi-yapilmistir/> (Erişim: 20.06.2025)
- Anadolu Ajansı. (2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Göktaş: Kadına yönelik şiddet toplumun meselesidir. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakani-goktas-kadina-yonelik-siddet-toplumun-meselesidir/3062149> (Erişim 24.08.2024)
- Attar-Schwartz, S. (2013). Runaway behavior among adolescents in residential care: The role of personal characteristics, victimization experiences while in care, social climate, and institutional factors. *Children and Youth Services Review*, 35(2), 258-267. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2012.11.005>
- Ayaz, M., Ayaz, A. B., Başgöl, Ş. S., Karakaya, I., Şişmanlar, Ş. G., Yar, A., ... ve Dikmen, S. (2012). 3-5 yaş grubu kurum bakımındaki çocuklarda ruhsal hastalık sıklığı ve ilişkili etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 82-88. <https://www.turkpsikiyatri.com/Data/UnpublishedArticles/fpooop1.pdf>
- Aydoğdu, F. (2016). Çocuk evinde kalan çocukların karşılaştıkları sorunların ve beklentilerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-71. https://doi.org/10.1501/Asbd_0000000057
- Başer, H. (2013). *Çocuk refahı alanında yeni hizmet modeli "çocuk evleri"*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Bates, M. E., Campbell, E., ve Lewinson, T. (2024). "Just Did The Best That I Could Do": CPS Social Workers' Perceptions of Self-Efficacy in Legal Aspects. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 351-367. <https://doi.org/10.1007/s42448-024-00195-y>
- Bernardo, A. B., Cordel, M. O., Ricardo, J. G. E., Galanza, M. A. M. C., ve Almonte-Acosta, S. (2022). Global citizenship competencies of Filipino students: Using machine learning to explore the structure of cognitive, affective, and behavioral competencies in the 2019 Southeast Asia Primary Learning Metrics. *Education Sciences*, 12(8), 547. <https://doi.org/10.3390/educsci12080547>
- Boddy, J., Statham, J., Danielsen, I., Geurts, E., Join-Lambert, H., ve Euillet, S. (2014). Beyond contact? Policy approaches to work with families of looked after children in four European countries. *Children & Society*, 28(2), 152-161. <https://doi.org/10.1111/chso.12068>
- Bowden, F., ve Lambie, I. (2015). What makes youth run or stay? A review of the literature on absconding. *Aggression and violent behavior*, 25, 266-279. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.09.005>

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard university press.
- Buran, M. (2019). *Çocuk destek merkezlerinden reşit olarak ayrılan bireylerin sosyal hayata uyum süreci* (Doctoral dissertation, Bilgiçığı Eğitim Danışmanlık ve Yayıncılık Sanayi Ticaret Limited Şirketi). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/719750>
- Būzienė, S. (2015). *The Possibilities Of Social Support For The Disabled Children from Families At Social Risk: The Aspect Of Children's Rights*. Yüksek Lisans Tezi. Open International University of Human Development. Kiev.
- Byers, K., Barton, J., Grube, W., Wesley, J., Akin, B. A., Hermes, E., ... ve Roosevelt, R. (2023). "I Ran to Make a Point": Predicting and Preventing Youth Runaway from Foster Care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 1-24. <https://doi.org/10.1007/s10560-023-00930-3>
- Cheshmedzhieva, M. (2015). Children's rights ombudsman, efficient defense mechanism. *J. Pol. & L.*, 8, 137. <https://doi.org/10.5539/jpl.v8n2p137>
- Courtney, M. E., ve Zinn, A. (2009). Predictors of running away from out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1298-1306. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.06.003>
- Couture, S., T. Hébert, S., Laurier, C., Monette, S., Hélie, S., ve Lafortune, D. (2022). Profile of Runaway Youths from Residential Care Centers: Variation in Risk-Taking Propensity. *Journal of Research on Adolescence*, 32(1), 355-371. <https://doi.org/10.1111/jora.12612>
- Crosland, K., ve Dunlap, G. (2015). Running away from foster care: What do we know and what do we do?. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 1697-1706. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9972-x>
- Davidson, G., Bunting, L., Bywaters, P., Featherstone, B., ve McCartan, C. (2017). Child welfare as justice: Why are we not effectively addressing inequalities?. *British Journal of Social Work*, 47(6), 1641-1651. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx094>
- Deng, S. (2020). Building state capacity for welfare governance: The pathway and development of child welfare system and social work in China. *China Journal of Social Work*, 13(1), 55-69. <https://doi.org/10.1080/17525098.2020.1754439>
- Dewi, F. I. R., Idulfilastri, R. M., Marat, S., ve Bahiyah, S. (2020, May). Resilience Modeling in Indonesian Adolescents: Associated with Quality of Life and Self-Esteem. In *Tarumanagara International Conference on the Applications of Social Sciences and Humanities (TICASH 2019)* (pp. 131-138). Atlantis Press. 10.2991/assehr.k.200515.023
- Dhaka, P., ve Mukwillongo, A. S. (2020). Emotional maturity assessment of children living in residential homes in Namibia. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 25(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/13632752.2019.1641992>
- Dickman, S. J. (2016). The motivations behind child welfare work. *IU Journal of Undergraduate Research*, 2(1), 48-53. <https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/iujur/article/view/20928/27976>

- Doğan, B. (2023). Anayasa Hukuku Açısından Konut Hakkı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31(3), 1321-1356. <https://doi.org/10.15337/suhfd.1328707>
- Domurath, I., ve Mak, C. (2020). Private law and housing justice in Europe. *The Modern Law Review*, 83(6), 1188-1220. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12557>
- Dworsky, A., Wulczyn, F., ve Huang, L. (2018). Predictors of running away from out-of-home care: Does county context matter?. *Cityscape*, 20(3), 101-116 <https://www.jstor.org/stable/26524874>
- Ebekozien, A., Aigbavboa, C. O., Samsurijan, M. S., Adjekophori, B., ve Nwaole, A. N. C. (2024). Leakages in affordable housing delivery: threat to achieving Sustainable Development Goal 11. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 31(6), 2353-2368.
- Eisengart, J., Martinovich, Z., ve Lyons, J. S. (2008). Discharge due to running away from residential treatment: Youth and setting effects. *Residential Treatment for Children & Youth*, 24(4), 327-343. <https://doi.org/10.1080/08865710802174418>
- Elmacı, D. (2016). *Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin öğretmenlerin, yöneticilerin ve alandaki uzmanların görüşleri*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Erbay, E., ve Çalış, N. (2022). Kurum Bakımı Altında Kalan Bireylerin Deneyimleriyle Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Olmak: Retrospektif Bir Araştırma. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-32. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2850707>
- Erdal, L. (2014). Türkiye'de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli. *Sosyoekonomi*, 22(22). <https://doi.org/10.17233/se.27202>
- Erden, D. (2005). Farklı yetişme koşullarının aleksitimi, depresyon ve psikiyatrik belirtilerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 60-66. https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_8_2_60_66.pdf
- Erözgün Satılmış, E. (2011). *The contribution of the housing production of the Housing Development Administration (TOKİ) in meeting housing need in Turkey by provinces*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Ankara.
- Feizi, M., Sadati, S. M., ve Asna-Ashary, M. (2023). Child Labor and Unemployment: a Tale of Two Associations in Urban and Rural Areas in Iran. *Child Indicators Research*, 16(3), 1297-1314. <https://doi.org/10.1007/s12187-023-10017-1>
- Gambon, T. B., Gewirtz O'Brien, J. R., Lavin, A., Askew, G. L., Baum, R., Berger-Jenkins, E., ... ve Committee On Psychosocial Aspects Of Child And Family Health. (2020). Runaway youth: Caring for the nation's largest segment of missing children. *Pediatrics*, 145(2). <https://doi.org/10.1542/peds.2019-3752>
- Geurts, E. M., Boddy, J., Noom, M. J., ve Knorth, E. J. (2012). Family-centred residential care: The new reality?. *Child & Family social work*, 17(2), 170-179. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00838.x>

- Güçray, S. S. (1993). Çocuk yuvasında ve ailesinin yanında kalan 9-10-11 yaş çocuklarının öz-saygı gelişimini etkileyen bazı faktörler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(3). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198206>
- Hawawini, G., Subramanian, V., ve Verdin, P. (2004). The home country in the age of globalization: how much does it matter for firm performance?. *Journal of World Business*, 39(2), 121-135. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2003.08.012>
- Hoikkala, S., ve Kemppainen, M. (2015). Running away from children's residential care: The Finnish case. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 6(3), 466-477. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs.63201513566>
- Holmes, L., Connolly, C., Mortimer, E., ve Hevesi, R. (2018). Residential group care as a last resort: Challenging the rhetoric. *Residential Treatment for Children & Youth*, 35(3), 209-224. <https://doi.org/10.1080/0886571X.2018.1455562>
- Jenkins, R. L., & Stahle, G. (1972). The runaway reaction: A case study. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 11(2), 294-313. [https://doi.org/10.1016/S0002-7138\(10\)60079-9](https://doi.org/10.1016/S0002-7138(10)60079-9)
- Jones, J., Collins, N., ve Sribnick, L. (2012). External influences on business cycle synchronization in the Euro area. *International Advances in Economic Research*, 18, 28-39. <https://doi.org/10.1007/s11294-011-9339-7>
- Kahraman, F. (2007). *Türkiye'de çocuk refahı alanında koruyucu aile hizmeti Sakarya ve Kocaeli örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sakarya.
- Karagöz, D. (2023). Bir Çocuk Psikiyatrisi Kliniğine Başvuran Çocuk Evlerinde Kalan Çocuk ve Ergenlerin Klinik Özelliklerinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Child & Adolescent Mental Health*, 30(2). <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2022.49368>
- Karanja, B. W., Gichuhi, D., ve Kiambati, K. (2024). Influence of employee's intellectual wellness programmes on service delivery in faith-based hospitals in Nairobi metropolitan area. *Research Journal of Education, Teaching and Curriculum Studies*, 2(2), 21-29. <https://doi.org/10.58721/rjetcs.v2i2.673>
- Kardeş, T. Y. (2018). *Çocukluk çağında kurum bakımı deneyimi olan evli bireylerin bağlanma stillerinin ve aile ilişkilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Kim, D. H., Kim, J. Y., ve Han, K. J. (2024). The influence of sexual violence on suicide risk among runaway youth in South Korea: the multiple additive moderating effect of peer attachment and parental attachment. *Child Abuse & Neglect*, 149, 106665. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106665>
- Kim, H., Chenot, D., ve Lee, S. (2015). Running away from out-of-home care: A multilevel analysis. *Children & Society*, 29(2), 109-121. <https://doi.org/10.1111/chso.12019>
- Kinuthia, D. N. (2018). *A critical evaluation of the right to housing in Kenya*. Yüksek Lisans Tezi. University of Nairobi. Nairobi.

- Koç, O., Ünlü Çeber, Ç., ve Ergüt, İ. K. (2021). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Çocuk İhmal ve İstismarı Konusuna Kurumsal Yaklaşımı. *TC Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Politikaları Serisi*, 1(1), 1-23. <https://www.aile.gov.tr/media/92196/cocuk-pol-serisi-5.pdf>
- Korkmaz, B. C., ve Demiryürek, Y. B. (2025). Türkiye'de çocuk bakım kuruluş modellerine güncel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(2), 299-320. <https://doi.org/10.33417/tsh.1547827>
- Landry, A., Couture, S., Laurier, C., ve Monette, S. (2024). Traumatic Experiences and High-Risk Behaviors Among Runaway Youth in Residential Care Centers: The Influence of Sensation Seeking and Impulsivity. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 33(6), 662-684. <https://doi.org/10.1080/10926771.2024.2327002>
- Laster, K. (2021). Epilogue: Courts as 'Low Trust' Environments: Repurposing Francis Fukuyama. In *IJCA* (Vol. 12, p. 1).
- Lin, C. H. (2012). Children who run away from foster care: Who are the children and what are the risk factors?. *Children and Youth Services Review*, 34(4), 807-813. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2012.01.009>
- Lionetti, F., Pastore, M., ve Barone, L. (2015). Attachment in institutionalized children: A review and meta-analysis. *Child abuse & neglect*, 42, 135-145. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.02.013>
- LUMOS. (2017). *Children in institutions: Global Picture*. Erişim Adresi: <https://www.wearelumos.org/resources/children-institutions-global-picture/> (Erişim 30.01.2025)
- Mace, S. E. (2016). Global threats to child safety. *Pediatric Clinics*, 63(1), 19-35. <http://dx.doi.org/10.1016/j.pcl.2015.09.003>
- Markert, J., Herke, M., Bartels, A., Gosse, K., Roick, J., Herz-Jakoby, A., ... ve Richter, M. (2021). Food practices and nutrition of children and adolescents in residential care: A scoping review. *Appetite*, 167, 105640. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2021.105640>
- McIntosh, A., Lyons, J. S., Weiner, D. A., ve Jordan, N. (2010). Development of a model for predicting running away from residential treatment among children and adolescents. *Residential Treatment for Children & Youth*, 27(4), 264-276. <https://doi.org/10.1080/0886571X.2010.520634>
- Modderman, C., Threlkeld, G., ve McPherson, L. (2017). Transnational social workers in statutory child welfare: A scoping review. *Children and Youth Services Review*, 81, 21-28. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.07.022>
- Muderere, T. (2011). Think Globally, Act Locally? The Reverse Osmosis of Housing Rights in Transitional Democracies. *Journal of Sustainable Development in Africa*, 13(6), 12-33. https://jsd-africa.com/Jsda/Vol13No6_Fall2011_B/PDF/Think%20Globally%20Act%20Locally.pdf

- Munodawafa, K. E. C. (2017). *Quality Of Life in A Fragile State: A Study of Orphans and Vulnerable Children Living in Child-Headed Households in Zimbabwe*. Doktora Tezi. University of the Western Cape. Cape Town.
- Nabors, L., Odar Stough, C., Garr, K., ve Merianos, A. (2019). Predictors of victimization among youth who are overweight in a national sample. *Pediatric obesity*, 14(7), e12516. <https://doi.org/10.1111/ijpo.12516>
- Osman, C. (2019). *Kurum bakımı deneyimi olan bireylerin sosyal becerileri üzerine bir inceleme (Sakarya örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sakarya.
- Öngören, B., ve Aydemir, İ. (2022). Kurum Bakımı Altındaki Ergenlerle İletişim. *Karya Journal of Health Science*, 3(2), 167-175. <https://doi.org/10.52831/kjhs.1147354>
- Panjaitan, B., Risdalina, R., ve Kusno, K. (2023). Balance of monodualistic principles in different efforts at the level of investigation on child abuse of narcotics crime. *JPPi (Jurnal Penelitian Pendidikan Indonesia)*, 9(4), 281-288. <https://doi.org/10.29210/0202312280>
- Pereda, N., Codina, M., Díaz-Faes, D. A., ve Kanter, B. (2022). Giving a voice to adolescents in residential care: Knowledge and perceptions of commercial sexual exploitation and runaway behavior. *Children and Youth Services Review*, 141, 106612. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106612>
- Pinchover, S., ve Attar-Schwartz, S. (2018). Is someone there for you? Social support of youth in educational residential care from family, peers and staff. *The British Journal of Social Work*, 48(8), 2195-2214. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx164>
- Pullmann, M. D., Roberts, N., Parker, E. M., Mangiaracina, K. J., Briner, L., Silverman, M., ve Becker, J. R. (2020). Residential instability, running away, and juvenile detention characterizes commercially sexually exploited youth involved in Washington State's child welfare system. *Child Abuse & Neglect*, 102, 104423. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104423>
- Resmi Gazete. (1983). Sosyal Hizmetler Kanunu. Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim 22.08.2024)
- Resmi Gazete. (1995). Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22462.pdf> (Erişim 22.08.2024)
- Resmi Gazete. (1999). Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23576.pdf> (Erişim 22.08.2024)
- Resmi Gazete. (2001). Türk Medeni Kanunu. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4721&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim 22.08.2024)
- Resmi Gazete. (2005). Çocuk Koruma Kanunu. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> (Erişim 22.08.2024)

- Resmi Gazete. (2008). Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081005-1.htm> (Erişim 22.08.2024)
- Resmi Gazete. (2015). Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150329-1.htm> (Erişim 22.08.2024)
- Resmi Gazete. (2022). Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/09/20220906-12.htm> (Erişim 22.08.2024)
- Sağlık Bakanlığı. (2023). Sağlık Tedbir Kararı Nedir?. Erişim adresi: <https://alo191.saglik.gov.tr/TR,50358/saglik-tedbir-karari-nedir.html> (Erişim 22.08.2024)
- Sarı, K. S., Ergüt, İ. K. ve Ünlü Çeber, Ç. (2021). Türkiye'de Çocuk Hizmetlerinin Tarihsel Süreci. *T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Politikaları Serisi*, 1(4), 1-46. <https://www.aile.gov.tr/media/88094/cocuk-politikalari-serisi-4.pdf>
- Sarı, K. S., Uyanık, M. N., Ergüt, İ. K. ve Ünlü Çeber, Ç. (2021). Türkiye'dek Çocuk Araştırmaları Üzerine Sistemik Bir İnceleme. *T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Politikaları Serisi*, 1(5): 1-62. <https://www.aile.gov.tr/media/92196/cocuk-pol-serisi-5.pdf>
- Sarri, R. C., Stoffregen, E., ve Ryan, J. P. (2016). Running away from child welfare placements: Justice system entry risk. *Children and youth services review*, 67, 191-197. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.06.012>
- Setiadi, R. A. (2021). Implementasi Diversi Terhadap Tindak Pidana Penganiayaan Anak Pada Sistem Peradilan Pidana. *Jurnal Idea Hukum*, 7(1), 1-23. <https://doi.org/10.20884/1.jih.2021.7.1.178>
- Sullivan, P. M., & Knutson, J. F. (2000). The prevalence of disabilities and maltreatment among runaway children. *Child Abuse & Neglect*, 24(10), 1275-1288. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00181-2](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00181-2)
- Sunseri, P. A. (2003). Predicting treatment termination due to running away among adolescents in residential care. *Residential Treatment for Children & Youth*, 21(2), 43-60. https://doi.org/10.1300/J007v21n02_03
- Szilagyı, M. (2018). The long view: Has anything really improved for children and families involved with child welfare over 3 decades?. *Journal of Applied Research on Children: Informing Policy for Children at Risk*, 9(1), 5. <https://doi.org/10.58464/2155-5834.1375>
- Şimşek, N., ve Tel, H. (2017). Yapılandırılmış Bir Eğitimin Sosyal Hizmetler Kurumu'ndan Yardım Almakta Olan Ergenlerin Öfke Kontrolü, Atılganlık Ve Benlik Saygısı Düzeyine Etkisi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 22-29. <https://doi.org/10.5505/bsbd.2017.86580>
- Tapan, M. G. (2021). *Kurum bakımından ayrılan bireylerin evlilik yaşantıları üzerine nitel bir araştırma*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.

- TBMM. (2006). 102 nci Birleşim. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 120, 93-102. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c120/tbmm22120102.pdf>
- TBMM. (2015). Genel Kurul Tutanağı 24. Dönem 5. Yasama Yılı 80. Birleşim. Erişim adresi: https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g.birlesim_baslangic?P4=22397&P5=H&page1=32&page2=32 (Erişim 22.08.2024)
- Thompson, S. J., Maccio, E. M., Desselle, S. K., ve Zittel-Palamara, K. (2007). Predictors of posttraumatic stress symptoms among runaway youth utilizing two service sectors. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 20(4), 553-563. <https://doi.org/10.1002/jts.20229>
- Thompson, S. J., ve Pillai, V. K. (2006). Determinants of runaway episodes among adolescents using crisis shelter services. *International Journal of Social Welfare*, 15(2), 142-149. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2006.00370.x>
- Tosheff, T. L. (2010). *Healthcare and the Environment: A Holistic Approach*. Yüksek Lisans Tezi. University of Waterloo, Ontario.
- TRT Haber. (2023). Bakan Göktaş: Kurulustan izinsiz ayrılan çocuklarla ilgili kriz masası kurduk. Erişim adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-goktas-kurulustan-izinsiz-ayrilan-cocuklarla-igili-kriz-masasi-kurduk-814992.html> (Erişim 24.08.2024)
- Uğur, S. B., ve Kılıç, A. K. (2022). Kurum Bakımında Yetişmiş Kişilerin Kurum Bakımı Ve Sonrası Süreçte Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 69-95. <https://doi.org/10.33417/tsh.877684>
- Ullah, I., Alam, H., ve Munir, A. (2022). Qualitative Analysis of the Problems and Prospects of Orphanages in Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(4), 1561-1570. <https://doi.org/10.52131/pjhss.2022.1004.0314>
- Vadlamudi, E. (2018). Deinstitutionalisation of children in care with special focus on institutional care in South Asia. *Institutionalised Children Explorations and Beyond*, 5(1), 18-29. <https://doi.org/10.1177/2349301120180104>
- Waid, J., Kothari, B. H., Bank, L., ve McBeath, B. (2016). Foster care placement change: The role of family dynamics and household composition. *Children and youth services review*, 68, 44-50. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.06.024>
- Yıldırım, Ş., ve Işıkhani, V. (2018). Çocuk Evinde Kalan Çocukların Sosyalleşme Sürecindeki İlişkilerinin Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 46-70. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/issue/38635/448686>
- Yıldız, A., ve Bilge, Y. (2020). Çocuk Evlerinde Ve Aileleriyle Yaşayan Erkek Ergenlerde Görülen Psikolojik Bozuklukların Bağlanma Biçimleri Ve Duygu Düzenleme Açısından İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1459-1485. <https://doi.org/10.33417/tsh.738311>
- Yu, E. K. (2017). Runaway behavior among children in residential care in St. Petersburg: A qualitative study. *Psychology in Russia: State of the art*, 10(4), 124-133.

<https://cyberleninka.ru/article/n/runaway-behavior-among-children-in-residential-care-in-st-petersburg-a-qualitative-study>

Yu, S. W. K. (2018). The contributions of welfare typologies to international social work practices. *Asian Social Work and Policy Review*, 12(2), 66-74.
<https://doi.org/10.1111/aswp.12139>